

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Andra Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 12 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande april.

§ 2.

Anmäldes och godkändes *dels* lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 32, till Konungen, i anledning af väckt motion om ändring af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, *dels ock* bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af den Stockholms stads brandförsäkringskontor förunnade frihet från afgift och kontribution; och

n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny tariff å taran för inkommande utländska varor.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af viss del af kronolägenheten Lindholmen n:o 1 i Göteborgs och Bohus län; och

angående försäljning af ett område från kungsladugården Skälby i Kalmar län.

§ 4.

Härefter föredrogos hvar för sig och öfverlemnades till konstitutionsutskottet herr C. A. *Lindhagens* motion n:o 187 och herr A. *Hedins* i Stockholm motion n:o 188.

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19.

Andra Kammarens Prot. 1902. N:o 31.

§ 6.

Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt

Till afgörande förelåg först statsutskottets utlåtande n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af en riks-försäkringsanstalt.

Uti en till Riksdagen aflåten proposition hade Kongl. Maj:t, under återopande af hvad propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 4 sistlidne januari innehölle, föreslagit Riksdagen att, med godkännande af de i samma protokoll intagna förslag till aflöningsstat för en riks-försäkringsanstalt att gälla från och med år 1903 samt till vilkor för löneförmånernas åtnjutande, medgifva:

att från och med år 1903 till bestridande af aflöningarne till anstaltens tjänstemän och betjente finge årligen användas ett belopp af 46,100 kronor;

att från och med sagda år finge årligen användas till expenser för anstalten och arfvoden till arbetareförsäkringsrådets medlemmar förslagsvis 21,000 kronor, till bestridande af kostnaden för ortsombuden förslagsvis 25,000 kronor samt till ersättningar dels till postsparbanken för uppbörden af försäkringsavgifterna och utbetalningen af ersättningsbeloppen, dels till postsparbanksstyrelsen för försäkringsfondens förvaltning tillhopa förslagsvis 20,000 kronor eller tillsammans förslagsvis 66,000 kronor;

att derjemte under år 1902 finge till bestridande af organisationskostnader för anstalten användas högst 37,400 kronor; samt

att de belopp, som sålunda användes, afvensom framdeles ifrågakommande pensioner till anstaltens tjänstemän och betjente finge utgå från arbetareförsäkringsfondens intressemedel.

Ofvanberörda förslag till aflöningsstat för riks-försäkringsanstalten var af följande lydelse:

	Lön	Tjenstgöringspenningar.	Summa kronor.	
Chefen	7,000	3,000	10,000	
1 byråchef	4,400	2,000	6,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 byråchefer	8,800	4,000	12,800	
1 tjänsteman af 1:a graden	1,800	1,200	3,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
3 tjänstemän » » »	5,400	3,600	9,000	
1 öfverläkare med arfvode...	—	—	3,000	
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	
1 vaktmästare	500	300	800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
Summa	—	—	46,100	

Anm. Om vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

Utskottet hemställde i förevarande utlåtande,

att i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition och utan afseende å af herr Redelius i ämnet väckt motion Riksdagen måtte, med afslag å framställningen om fastställande af aflöningsstat för en riks-försäkringsanstalt, medgifva:

Om inväntande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

a) att från och med år 1903 finge till bestridande af aflöningar till riks-försäkringsanstaltens tjenstemän och betjente samt expenser vid densamma årligen användas förslagsvis 58,000 kronor, dock under vilkor att anstaltens chef aflönades med högst 8,000 kronor samt att aflöningarna till en hvar af anstaltens två afdelningschefer och dess sekreterare icke utginge med högre belopp, än som motsvarade aflöning för tjensteman af andra graden vid statens centrala embetsverk;

b) att från och med sagda år finge årligen användas till bestridande af kostnaden för ortsombuden förslagsvis 25,000 kronor;

c) att likaledes från och med år 1903 finge till ersättningar åt postsparbanken för uppbörden af försäkringsafgifterna och utbetalningen af ersättningsbeloppen årligen användas förslagsvis 20,000 kronor;

d) att under år 1902 finge till bestridande af organisationskostnader för anstalten användas högst 37,400 kronor; samt

e) att de belopp, som sålunda användas, finge utgå från arbetare-försäkringsfondens intressemedel.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer,

af herr *Persson* i Tällberg, hvilken hemstält,

att i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition och utan afseende å den af herr Redelius i ämnet väckta motionen Riksdagen måtte, med afslag å framställningen om fastställande af aflöningsstat för en riks-försäkringsanstalt, medgifva:

a) att från och med år 1903 finge till bestridande af aflöningar till riks-försäkringsanstaltens tjenstemän och betjente samt expenser vid densamma äfvensom arvoden till arbetareförsäkringsrådets medlemmar årligen användas förslagsvis 59,500 kronor, dock under vilkor, att anstaltens chef aflönades med högst 8,000 kronor samt att aflöningarna till en hvar af anstaltens två afdelningschefer och dess sekreterare icke utginge med högre belopp, än som motsvarade aflöning för tjensteman af andra graden vid statens centrala embetsverk;

b) att från och med — — — — (se utskottets förslag här ofvan)
— — — — från arbetareförsäkringsfondens intressemedel;

af herrar *S. G. von Friesen* och *P. Olsson* i Fläsbro, hvilka instämt i herr *Perssons* i Tällberg förestående reservation.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet lemnades till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *von K. rusenstjerna*, som yttrade: Det hade ju varit önskligt, om riks-försäkringsanstalten

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

redan från början uppförts på ordinarie stat, likasom att byråcheferna och sekreteraren erhållit aflöningsförmåner i tredje graden i stället för i andra. Men då utskottet sjelft angifvit, att hvad utskottet föreslagit i dessa hänseenden skall betraktas såsom en öfvergångsform, och man således har utsigt att framdeles få ändring och förbättring härutinnan, anser jag det icke nu vara skäl att ens ifrågasätta ändring i dessa afseenden.

Hvad åter angår löneförmånerna för chefen och den nedsättning, som utskottet deri vidtagit, medgifver jag gerna, att äfven den summa, hvarvid utskottet stannat, är ganska afsevärd, när man tager i betraktande de svårigheter som finnas att få höga tjenstelöner; och den öfverstiger till och med hvad som tillkommer cheferna i några mindre embetsverk. Men jag befarar ändå, att denna summa, 8,000 kronor, är för liten. Utskottet säger sjelft, att hos denne chef fordras speciel sakkunskap och framstående praktiska egenskaper, och fordringarna på honom i dessa hänseenden blifva naturligtvis ännu större, när lönen och i följd deraf kompetensen nedsättes för hans sous-chefer och han således icke kan få lika stor hjälp af dem, som han kunnat påräkna, om han kunnat få ännu bättre kvalificerade personer till dessa platser. Enligt hvad jag erfarit, hafva cheferna för större enskilda försäkringsbolag löneförmåner, hvilka med lön och tantième vexla mellan 15 och 20,000 kr. Och när nu anstalten icke kommer på ordinarie stat, så finnes heller icke för den blifvande chefen i denna anstalt de förmåner af fast anställning och pension, som eljest bruka utgöra ett vederlag för högre löneförmåner inom enskild verksamhet. Platsen är för öfrigt enligt min åsigt synnerligen svårskött och jag tror till en början mindre behaglig, stäld som chefen blir mellan å ena sidan allmänheten och å andra sidan de konkurrerande enskilda försäkringsbolagen. Det fordras, för så vidt jag förstår, en första klassens förmåga på den platsen. Nu vill jag icke påstå, att det icke är möjligt att få en chef för 8,000 kronor. Derom har jag mig för närvarande intet bekant. Men det är ju tydligt, att i samma mån som lönen sänkes, minskas den krets, inom hvilken man har att söka chefen. Det är ju möjligt, att man får taga en andra klassens förmåga, och blir detta resultatet af den nedsättning, utskottet föreslår, då befarar jag, att besparingen i lön blir en miss-hushållning, som vi komma att ångra.

Den andra frågan, hvori utskottet enligt min uppfattning gjort en försämring af Kongl. Maj:ts förslag, är frågan om arbetarförsäkringsrådet; deri har jag åtminstone den lyckan att hafva tre ledamöter af denna kammare på min sida, hvilka reserverat sig i statsutskottet.

Utskottet säger, att det bör tills vidare anstå med tillsättandet af försäkringsrådet. Försäkringsrådets ändamål är, säger utskottet — och detta synes mig vara den tråd, som går igenom utskottets hela resonnement — att vara en institution af sakkunnige, som anstalten skulle rådfråga. När nu arbetsgifvare och arbetare i det föreslagna rådet skulle sjelfva utse sina representanter, så har man ingen garanti

för, att dessa blifva verkliga sakkunnige. Då vore det bättre, säger utskottet, att, när så finnes önskvärdt, Kongl. Maj:t tillkallar särskilda sakkunnige, som försäkringsanstaltens styrelse får rådfråga.

Om den uppfattning af försäkringsrådets ändamål, som statsutskottet här uttalar, är riktig, då är slutsatsen, hvartill utskottet kommit, också enligt mitt förmenande fullkomligt riktig. Men, mina herrar, enligt min tanke har statsutskottet icke kommit till den rätta uppfattningen af ändamålet med detta försäkringsråd. Den omnämnda sakkunskapen i försäkringstekniska och juridiska frågor — den skall ju finnas inom anstaltens styrelse, om den blir rätt organiserad och man lyckas finna lämpliga personer; och behöfver man derutöfver i alldeles speciella frågor någon speciel sakkunskap, så står den vägen öppen att anlita just i den frågan kunniga läkare, yrkesinspektörer o. s. v. Nej, mina herrar, enligt min uppfattning skulle rådets ändamål vara helt annat. Det skulle vara att, om jag så får säga, utgöra en förmedlande, förenande länk mellan riks-försäkringsanstaltens styrelse och de i densamma intresserade parterna, de försäkrande arbetsgifvarne och de försäkrade arbetarne. Det är ju för närvarande ett ganska allmänt sträfvande, både i stora och små stater, att sådana statsinstitutioner, som hafva till ändamål att tillgodose industriens, samfärdsels och socialpolitiska intressen, skall man söka att icke göra så, om jag så får säga, slutna, utan man skall söka ställa dem så mycket som möjligt i en lefvande vaxelverkan med dem, hvilkas intressen anstalten är tillsatt för att tillgodose. Sådana institutioner, om de skola omfattas med intresse och hafva verklig förmåga att utveckla sig, hör man från början ordna så, att de bibehålla kännning med de i anstalten intresserade. En sådan åtgärd synes mig icke kunna vara annat än till nytta å båda sidor, till nytta för anstalten, som får erfara från bästa källa, huru den verkar, och som får lära känna, hvad den bör ändra i sin förvaltning för att verka ännu bättre, och till nytta för de i anstalten intresserade derigenom, att de få kännedom om motiven för anstaltens verksamhet och tillfälle att framföra sina önskingar om de reformer, som må vara erforderliga. Ett uttryck af en sådan tendens hafva vi i jernvägsrådet, och inom försäkringsväsendet har denna uppfattning om behofvet af samarbete mellan statsinstitutionen och de i densamma intresserade i de flesta länder kommit till erkännande, och när vi nu i vårt land skola få en riks-försäkringsanstalt, så synes det mig, att detta samarbete icke bör saknas, så mycket mera som vi böra besinna, att försäkringarna i denna anstalt äro helt och hållet frivilliga och att således såväl arbetsgifvare som arbetare kunna sägas vara delegare i anstalten.

Jag yttrade, att ett sådant samarbete ganska allmänt kommit till stånd. Detta har nu fått olika former. I en del länder få de intresserade parterna, arbetsgifvarnes och arbetarnes, representanter i en eller annan form deltaga i sjelfva förvaltningen. I Tyskland vid olycksfallsförsäkringsanstalterna bestämmas ersättningsbeloppen af yrkes-samfundet, men i händelse af missnöje med dess beslut få besvär

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

fullföljas hos skiljedomstolar inom de olika länderna, och dessa skiljedomstolar äro sammansatta af, förutom af en förordnad ordförande, arbetsgifvarnes och arbetarnes representanter, lika många af hvartdera slaget, och utsedda genom indirekta val af arbetsgifvare, respektive arbetare.

I danska arbetareförsäkringsrådet, som har att definitivt fastställa skadeersättningsbeloppen, sitta arbetsgifvare, utsedda af inrikesministern, och arbetare, utsedda genom indirekta val af arbetarnes sjukkassor. I Österrike har man gått ännu längre, ty der få arbetsgifvare och arbetare direkt deltaga i anstaltarnas styrelser. Dessa anstalter i Österrike — jag tror, att det finnes en i hvarje af de tyska kronländerna — styras af en styrelse, bestående af 18 personer, af hvilka sex utses af inrikesministern, sex arbetsgifvare utses af arbetsgifvare inom försäkringspliktiga rörelser inom området och sex arbetare utses af arbetare inom sådana rörelser. Det är således en fullständig styrelse, som helt och hållet administrerar, såsom här försäkringsanstaltens styrelse skulle göra.

Nu har jag på skäl, som jag anført till statsrådsprotokollet, icke ansett lämpligt att följa detta exempel och sålunda låta arbetsgifvarnes och arbetarnes representanter gripa in i sjelfva förvaltningen, sjelfva styrelsen, utan valt en enklare väg, som icke bör gifva anledning till någon missuppfattning eller några farhågor. Anstaltens styrelse skall ensam administrera och besluta, men vid sidan af densamma ställas ett rådgifvande råd, som anstalten kan få höra, när den vill hafva del af dess åsigter, och som åter å sin sida kan till anstalten framföra sina önsknningar. Det är således — jag vill särskildt betona detta — icke något ingrepp i anstaltens makt, det är endast ett medel att bereda den möjlighet att fungera ännu bättre.

Nu säger utskottet, att i de främmande länder, der arbetareförsäkringsråd eller dermed jemförliga inrättningar finnas anordnade, är det, såvidt utskottet kunnat inhemta, stödse åt regeringen, vederbörande minister eller folkrepresentationen öfverlemnadt att bland särskildt kvalificerade personer utse medlemmarne i rådet.

Af hvad jag nyss nämnt, torde kammarens ledamöter finna, att det icke öfverallt förhåller sig på detta sätt. Utskottet har fäst sig vid namnet arbetareförsäkringsråd, men deremot icke fäst afseende vid förhållandena i de länder, om hvilka jag nu talat och der arbetsgifvarnes och arbetarnes representanter hafva en vida större befogenhet. När man i dessa länder icke hyser några farhågor för att låta råden utses af arbetsgifvarne, respektive arbetarne, så synes det mig, att det icke hos oss bör möta några betänkligheter att göra det, då rådet skulle erhålla en helt annan och vida mindre befogenhet, nemligen — jag betonar det — vara uteslutande rådgifvande. Och att, hvilket utskottet äfven synes anse vara mindre lämpligt, dess medlemmar skulle hafva befogenhet att till den kraft och verkan det kan hafva till anstaltens styrelse framföra sina önsknningar om de ändringar i lagen och lagens tillämpning, som rådets medlemmar på grund af sin er-

farenhet om huru lagen verkar kunna anse sig böra tillstyrka, borde väl icke heller ge anledning till några farhågor. Att detta skulle vara något olämpligt, kan jag icke fatta; tvärtom kan jag icke finna annat, än att det skulle blifva till nytta för båda parterna.

Jag tillåter mig erinra derom, att, när jernvägsrådet första gången föreslogs af 1888 års komité, det var afsedt, att detta råd skulle erhålla motionsrätt, och det jernvägsråd, som nu på försök är hos oss inrättadt, har äfven fått en sådan rätt. I detta sammanhang vill jag nämna, att jag sett icke i utskottets utlåtande, utan i pressen uttalande derom, att arbetsgifvare och arbetare skulle vid valens förrättande kunna gå utom sina egna kretsar och sålunda tillsätta personer, som icke tillhöra dem. Jag tror dock icke, att uttrycket representeranter skall kunna så tolkas. Det har åtminstone icke varit så meningen, utan endast att arbetsgifvare icke skulle få utse andra än försäkrande arbetsgifvare, och arbetare icke andra än försäkrade arbetare.

Hvad nu detaljerna i förslaget beträffar, så har jag i statsrådsprotokollet uttryckligen framhållit, att hvad jag der yttrat icke var mera än antydningar, och således är det tydligt, att ändringar derutinnan kunna göras, hvilka på grund af vunnen erfarenhet kunna blifva erforderliga. Man har i frågans nuvarande läge icke kunnat närmare precisera detta, just därför att man i närvarande stund icke vet, huru pass anlitad anstalten kan komma att blifva, för hvilka försäkringspliktiga rörelser försäkringar komma att tagas och från hvilka delar af landet den kommer att anlitas. Under sådana förhållanden har man icke kunnat uppgöra några detaljerade förslag angående valkretsar och dylikt. Det blir ju sedermera tillfälle för Kongl. Maj:t, som enligt lagen har att utfärda de närmare föreskrifterna härom, att verkställa erforderliga undersökningar och använda den erfarenhet, man vunnit; rådet skall ju nemligen i alla fall icke sammanträda förrän 1904 på hösten.

Hvad som nu synes vara hufvudsaken, mina herrar, är att man icke ställer sig afvisande mot hela denna idé om ett arbetareförsäkringsråd. Det är icke någon stor fråga, som det här egentligen gäller, allra minst i ekonomiskt hänseende, ty den enda skilnaden mellan förslagen i fråga om sjelfva kostnaden är 1,500 kronor om året utom rese- och traktamentsersättning åt rådets ledamöter. Men det synes mig ligga vikt på att man redan från början får äfven i vårt land ett uttryck för den uppfattningen, att en sådan anstalt som den nu ifrågavarande med det ändamål, som den har, bör — jag upprepar det — redan från början anordnas så, att det blir en fullständig voxelverkan mellan anstaltens styrelse och de i densamma intresserade arbetsgifvarne och arbetarne. För min del är jag lifligt öfvertygad om att en sådan anordning är ett steg uti den rätta riktningen och att den bör och kan verka godt, och då jag har denna uppfattning är det tydligt, att jag lika lifligt önskar, att den måtte delas af kammaren.

*Om inrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)*

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Som framgår af den vid detta betänkande fogade reservationen, har jag i ett afseende icke kunnat dela utskottsmajoritetens mening, nemligen i fråga om det af Kongl. Maj:t föreslagna arbetareförsäkringsrådet. Under den förberedande behandlingen i utskottet har denna fråga dryftats både länge och väl, och allvarliga bemödanden hafva också gjorts för att söka uppnå enighet, men det har slutligen befunnits, att de olika meningarna voro så vidt skilda, att det icke var möjligt att kunna sammanjemka dem, och det är därför, som nu till Riksdagens pröfning föreligga olika yrkanden.

För min ringa del anser jag det vara af den allra största vikt, att ett dylikt arbetareförsäkringsråd kommer till stånd och att det inrättas i sammanhang med försäkringsanstaltens trädande i verksamhet. Jag tror, att det skulle blifva till största nytta, om både arbetare och arbetsgifvare under den sakkunniga ledningen af chefen för denna anstalt finge låta de olika meningarna brytas mot hvarandra. Jag tror — som sagdt — att det skulle blifva till fördel för begge parterna och att det slutligen skulle komma att lända till belåtenhet å ömse sidor, ty det är just arbetsgifvarne och arbetarne sjelfva, som i detta fall bäst känna, hvar skon klämmer, och det är därför de, som böra ha rätt att framföra sina önskemål.

Utskottet, som icke synes vilja bestrida, att ett arbetareförsäkringsråd skulle kunna blifva till nytta för försäkringsanstalten, vill emellertid icke vara med om vare sig den sammansättning eller den befogenhet, som Kongl. Maj:t föreslagit för detta råd, och hur utskottet resonerar, vill det till slut icke vara med om något arbetareförsäkringsråd alls, utan hänvisar till den utvägen, att Kongl. Maj:t i stället må vända sig till sakkunniga personer. Utskottet säger nemligen på sid. 35: »Såsom af det anförda framgår, vill utskottet icke bestrida, att ett vid sidan af riksförsäkringsanstalten inrättadt arbetareförsäkringsråd, med hufvudsaklig uppgift att på anfordran afgifva yttrande i vissa olycksfallsförsäkringen rörande frågor, skulle kunna vara till gagn. Men i väsentlig grad måste detta blifva beroende på den sammansättning, rådet erhåller; och i detta hänseende liksom och beträffande rådets befogenhet har utskottet, som ofvan blifvit antydt, icke kunnat finna det nu framlagda förslaget vara tillfredsställande. Vid sådant förhållande har utskottet ansett det böra för närvarande anstå med upprättande af ifrågavarande institution; och lärer Kongl. Maj:t emellertid icke sakna utväg att, der sådant under anstaltens organiserande och första versamhet kan befinnas önskvärdt, från tillkallade sakkunniga personer inhemta yttranden i hit hörande frågor.» Af hela detta utskottets resonnement framgår tydligt, att utskottet äsyftar en förstärkning af den teoretiska sakkunskapen. Men den teoretiska sakkunskapen skall enligt mitt förmenande vara representerad uti anstaltens styrelse af akademiskt bildade män, som besitta teknisk, matematisk, juridisk och medicinsk fackbildning; det är arbetsgifvarne och arbetarne, som sitta inne med den praktiska sakkunskapen.

Nu fruktar man emellertid, att om arbetsgifvare och arbetare skulle komma att sitta i detta råd, skulle det komma att uppstå kif och strid mellan dessa, och man skulle då icke kunna komma till något lyckligt resultat. Det är egentligen därför, som man icke vill vara med om, att arbetsgifvare och arbetare deltaga i rådets arbeten. Jag tror dock, att derigenom skulle många meningsskiljaktigheter utjemnas och många tvistigheter bortskaffas. Arbetsgifvarne och arbetarne kunna visserligen mången gång hafva olika intressen att förfäktas, men de böra icke och få icke enligt min tanke betraktas som två mot hvarandra stridande parter, båda äro lika nödvändiga för hvarandra och ingen af dem kan af samhället undvaras. Betingelserna för ett godt samförstånd mellan arbetsgifvare och arbetare bestå i ömsesidigt tillmötesgående och visadt förtroende för hvarandra och kunna aldrig vinnas genom att afhålla ena parten från allt inflytande å de frågor, som röra hans väl och ve. De flesta andra länder, som hafva dylika försäkringsanstalter, hafva också försäkringsråd, i hvilka både arbetsgifvare och arbetare äro representerade, visserligen med något olika befogenhet och med olikhet i fråga om sammansättning och valsätt, men i alla händelser båda parterna representerade. Jag tror också, att det för anstalten själf som embetsverk betraktad skulle blifva till nytta, ty jag vågar säga, att det vore till gagn, om vi läte litet landtluft och en demokratisk fläkt åtminstone en gång om året komma in i ett enda embetsverk. Då nu Kongl. Maj:t framlagt förslag till inrättande af ett embetsverk, som icke helt och hållet skulle inneslutas i byråkratiens tunga hvalf, vågar jag hoppas, att åtminstone denna kammare skall vara med på detta förslag.

Efter det jag således uttalat min anslutning till Kongl. Maj:ts förslag i den nu nämnda punkten, ber jag att få yttra några ord angående ett par önskemål, som jag i denna fråga vill uttala, samt att i en annan punkt få framställa en anmärkning.

Anmärkningen gäller följande af Kongl. Maj:t gjorda uttalande, som står att läsa å sid. 27 i det nu förevarande betänkandet: »Rösträtt vid val af ledamot af rådet synes af rent praktiska skäl kunna inskränkas till de arbetsgifvare, hvilkas arbetare, till ett antal af minst 10, varit försäkrade i anstalten minst hälften af det gångna arbetsåret, samt dessa arbetare.» Häraf framgår, att Kongl. Maj:t bestämt såväl en röstencensus som en valcensus, hvilka utesluta en stor del af arbetsgifvare och arbetare från valbarhet och valrätt till detta råd. Jag skulle önska, att vi åtminstone i detta fall finge tillämpa den allmänna rösträttens princip. Ja, varen icke rädde, mina herrar, jag skall genast komma med de moderna garantierna. Dessa skulle bestå deri, att till ombud för arbetsgifvarne skulle endast kunna väljas arbetsgifvare, som själf drifver försäkringspliktigt yrke och som har minst en arbetare försäkrad uti riks-försäkringsanstalten, och att till ombud för arbetarne endast den skulle vara valbar, som själf är försäkrad i riks-försäkringsanstalten, hvarigenom man skulle kunna förebygga den farhåga och misstanke, som man nu har och

Om invrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.*
(Forts.)

hvilken jag hört uttalas, att det icke skulle komma in i rådet verkliga arbetare, utan arbetarnes agitatorer, hvilket ju skulle kunna vara skadligt. Jag framställer icke detta som något yrkande, men som ett angeläget önskemål, och jag hoppas, att man här måtte gå denna önskan till mötes.

Men det är en garanti till, som jag mycket väl skulle kunna vara med om, och det är, att två yrkesinspektörer skulle kunna få säte och stämma i detta arbetareförsäkringsråd. Yrkesinspektörerna besitta såväl teoretisk som praktisk sakkunskap på detta område, och de skulle därför härvidlag kunna vara till nytta, när meningarna bryta sig mot hvarandra i detta råd och den styrelse, som kommer att leda anstalten.

På grund af hvad jag sålunda anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Göthberg, Spånberg* och *Olofsson* i Digernäs.

Herr Branting: Herr talman! Det tyckes vara ett gemensamt öde för alla sociala lagförslag, som komma fram här i Sverige, att äfven om initiativet till dem varit godt och de första utkasterna varit preglade af ganska vida vyer, blifva de sedan under den fortsatta behandlingen så kringskurna och så reducerade på alla sätt, att, när de till sist föreligga till afgörande, man blir nästan tveksam, om de i det skick, hvori de då befinna sig, böra antagas eller rent af förkastas.

Det är icke utan att något dylikt äfven varit fallet med den viktiga detalj i arbetareförsäkringsfrågan, som här nu föreligger till kammarens behandling. Kongl. Maj:t har på erkännansvärdt sätt gjort ett försök att i detta fall få till stånd en modern institution, till hvilken man kunnat förvärfva de bästa krafter, som på detta område stått att få i landet, och hvars verskamhet sedan i fortgången af dess arbete skulle stödjas icke blott genom inhemtade upplysningar, utan äfven initiativ af dem, som närmast kunde vara intresserade i denna fortgång. Nu är det statsutskottet, som har försökt att strypa härvidlag så mycket som möjligt och se till, att för all del icke någonting rubbas uti de invanda byråkratiska formerna.

Redan den reducering af lönerna, som utskottet vidtagit, synes mig — det vill jag öppet säga — vara sparsamhet använd på orätt plats. De par tusen kronor, som det här är fråga om, äro icke värda den förändring, som möjligen skulle kunna inträda, om man icke kan påräkna för denna viktiga anstalts startande just de allra mest kompetenta och för ändamålet lämpligaste männen. I detta fall är ju emellertid ingenting att göra; man har endast att uttrycka den förhoppningen, att dessa för saken lämpligaste män, som för de olika områdena af anstaltens verksamhet skulle kunna påräknas, ändå måtte ställa sin arbetskraft till landets förfogande.

Men långt viktigare är naturligtvis den bortskärning, som utskottet vidtagit i afseende å den punkt i förslaget, som afhandlar arbetareförsäkringsrådet — den punkt, hvarom debatten här gifvetvis kommer att röra sig. Redan i en motion, som jag tog mig friheten framlägga vid förra årets riksdag, angaf jag några synpunkter, hvilka jag ansåg böra härvidlag beaktas. Jag tillät mig der skrifva bland annat:

»Den enda utväg, hvarigenom riks-försäkringsanstalten verkligen skulle bli lämpad för en (dylik) medlareroll i den sociala striden, är att med densamma införlifva en direkt representation af de begge stridsparterna, arbetsgifvare och arbetare.

Blotta tanken på att arbetare äfven böra få deltaga i ledningen af en statsinstitution skall naturligtvis i vår tids Sverige mötas med invändningar från många håll. Att här i detalj bemöta dylika föräldrade gensagor torde dock icke vara af nöden. Det kan icke förnekas af någon annan än den, som är okunnig om arbetareolycksfallsersättningens innebörd, att 'arbetaren eger rätt till deltagande i förvaltningen och kontrollen af olycksfallsersättningens angelägenheter ur sitt eget arbetsförhållande, ur den omständigheten att han allena har hela risken för kroppsskadan'.

Denna grundsats, som förfäktats af, bland andra, ingen mindre än Bismarck allt ifrån frågan om arbetareolycksfallsförsäkringens införande uppfördes på Tysklands socialpolitiska dagordning, vinner numera allt större och större tillämpning», och så anföras några exempel härpå från utlandet, om hvilka herr civilministern nyss erinrat. Vidare tillägges:

»En alldeles särskild anledning, hvarför, vid sidan af socialpolitiskt, tekniskt och juridiskt förfarne män, arbetare måste direkt kallas till medinflytande på en blifvande svensk riks-försäkringsanstalt, ligger i den viktiga pröfningsrätt af *andra anordningar* än försäkring, som enligt förslagets § 21 skulle tillkomma denna anstalt. Visserligen stadgar lagtexten uttryckligen, att sådana anordningar, för att godkännas, skola befinnas vara 'för arbetarne fördelaktiga', och i justitieministerns motivering framhålles, att härvid äfven afseende skall fästas vid 'arbetarnes egen uppfattning.' Men hur skall detta kunna bli annat än ett ganska oförstående förmynderskap, derest icke de, som saken närmast rör, skulle ha någon utväg att skaffa sin uppfattning gehör inom sjelfva den institution, der afgörandet skall träffas?»

Nu har ju som bekant Kongl. Maj:t gått den medelvägen att icke vilja inrymma åt arbetarne en direkt beslutanderätt i afseende å hithörande frågor, som röra dem, utan i stället föreslagit, att arbetarne skulle — liksom arbetsgifvarne — få initiativrätt, så att de kunde framlägga förslag om den praktiska utvecklingen af alla dessa ärenden. Det är då verkligen förvånande, att statsutskottet har kunnat hysa en sådan förskräckelse för enbart denna initiativrätt, att det alldeles icke velat höra talas om densamma. Att det just varit här, som skon egentligen klämt, framgår af hvad som står att läsa på sid. 35

Om inrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)

i utskottsbetänkandet, der det heter: »— — — utskottet kan ej finna det vara välbeträkt att, såsom departementschefen föreslagit, härutöfver gifva rådet befogenhet att *på eget initiativ* framkomma med förslag» etc. strax efteråt heter det, att utskottet icke vill bestrida, »att ett vid sidan af riks-försäkringsanstalten inrättadt arbetare-försäkringsråd med hufvudsaklig uppgift att *på anfordran* afgifva yttrande i vissa olycksförsäkringen rörande frågor skulle kunna vara till gagn». Det är der, som den stora grundläggande olikheten råder mellan det af statsutskottet tänkta, möjligen i en framtid inrättade rådet, och det af Kongl. Maj:t föreslagna. Förhållandet är ju verkligen så — som också framhållits af den föregående talaren — att det är byråkratismen, sjelfva byråkratiens princip, som här fått ett stöd af statsutskottets majoritet och genom ödets ironi just af landtmannapartiets representanter inom utskottet. Dessa hafva låtit sig angeläget vara att se till, att för all del detta arbetareförsäkringsråd icke måtte sjelft utan vidare få uttala sig, men att deremot, om ett embetsverk frågar, då skulle arbetarne kunna få rättighet att svara.

Detta är det grundläggande felet i utskottets uppfattning, och det synes mig ensamt för sig utgöra en tillräcklig anledning, hvarför utskottets förslag icke bör af kammaren bifallas. Dertill kommer, att det finnes alldeles icke något skäl, hvarför man, som utskottet vill, skulle för närvarande låta anstå med inrättandet af detta råd. Vi begifva oss här i vårt land med hela denna riks-försäkringsanstalt för första gången ut på ny mark, och der bör gifvetvis den rent byråkratiska och formella uppfattningen icke kunna vara tillräckligt vägledande, äfven med de goda teoretiska förutsättningar, som man hoppas, att dess bärare skola hafva och medföra till sitt arbete. Det må icke vara för mycket begärdt, att dessa genast från början få vid sin sida praktiska män, representerande — som opartiskheten bjuder — båda parterna till lika antal, hvilka hafva att göra de framställningar, som kunna föra saken framåt. Det är ganska bekant, att om man icke genast från början vid en sådan här ny institutions inrättande får densamma stäld så att säga på rätt bog, komma sedan alltid betydliga svårigheter att göras för vidtagande af förbättringar; det kommer nemligen att beta, att anstalten varit för kort tid i verksamhet, för att något bör rubbas beträffande densamma, och man skall säga: Låtom oss se till, om den verkligen glider på sned på något sätt, då kan det vara tid att införa någon förändring, men icke förr. Med detta argument kommer man helt visst att söka afslå alla framställningar om införande af ett arbetareförsäkringsråd, i fall detta icke genast från början kommer till stånd.

Det hjälper enligt min uppfattning icke, att statsutskottet ställer sig så der halft välvilligt mot ett annorlunda organiseradt arbetareförsäkringsråd, i hvilket — som man kan läsa mellan raderna — sakkunskapen skulle vara direkt representerad utöfver hvad den redan är representerad i anstaltens styrelse. Om detta verkligen varit angeläget för statsutskottet, vill jag hemställa till utskottet, hvarför det

icke sökt vidga Kongl. Maj:ts förslag och deri föreslå en ändring i den rigtningen, att några teoretiskt bildade personer alltid skulle adjungeras med de valda representanterna. Utskottet hade ju genom ett sådant förslag kunnat visa sin goda vilja, sedan det — som herr Daniel Persson upplyste — mycket grundligt ventilerat och vridit och vändt på denna fråga.

Något sådant förslag har nu emellertid icke framkommit. Vi ha sålunda att välja mellan Kongl. Maj:ts förslag, sådant det blifvit framlagdt, hvilket förslag synes mig alldeles tillräckligt tillgodose sakkunskapen, som der är representerad i sjelfva anstaltens styrelse, och den af utskottet föreslagna lydelsen, hvarigenom vi skulle stympa bort just den del af denna riks-försäkringsanstalt, som skulle vara egnad att uti landet bland försäkringstagarne sjelfva väcka förhoppningar och göra ett godt intryck, emedan den skulle vittna om att Riksdagen verkligen åtminstone på denna punkt skulle vilja gå befogade anspråk från de i allmänhet utestängdas sida till mötes.

Jag ber, herr talman, att på grund af hvad jag här i korthet anført få yrka bifall till den af herr Daniel Persson m. fl. afgifna reservation.

Med herr Branting förenade sig herrar *Höjer, Eklund* i Stockholm, *Hammarlund, Pettersson* i Södertelje, *Byström, Fredholm, Lindhagen, K. G. Karlsson* i Göteborg, *Johansson* i Öija, *Hedlund, Ericsson* i Jönköping, *Kvarnzelius, Jansson* i Edsbacken, *Nyström, Smith* och *Thylander*.

Herr Hedin i Stockholm: Herr talman! Det är väl bekant, att från deras sida, som i åtskilliga länder äro missnöjda med det nuvarande representationsskicket, sådant som det utbildat sig under senare delen af sistförflutna århundrade, sedan några tiotal år uppkommit ett mer och mer kring sig gripande tal om att omskapa de nuvarande parlamenten och af dem göra hvad man kallar »intresse-representationer». När man studerar de förslag till en dylik representation, som hittills framkommit, skulle man — åtminstone så vidt jag känner till dem — till en början kunna anse dem vara ett skämt, om man icke visste, att de tyvärr äro så ofantligt allvarligt menade. De påminna i synnerligt hög grad i sjelfva sin utgångspunkt om det förslag, som i en af Holbergs komedier framställes af den namnkunnige politikern Herman von Bremen. Denne anser der, att rätta sättet att tillgodose den stora handelsrepubliken Hamburgs intressen var, att man ena året gjorde en skomakare till borgmästare, andra året en skräddare, tredje året en snickare o. s. v. i oändlighet. Deraf skulle följden blifva — säger han — att hvar och en af dessa intressens representanter skulle taga sitt stånd och sin klass' intressen om hand, och derigenom skulle alla komma att befinna sig i den mest högönskliga välmåga. Skilnaden mellan Herman von Bremen och de nuvarande förfäktarne af intresserepre-

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.).*

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.*
(Forts.)

sensationen är den, att den förre vill successivt tillgodose de särskilda intressena, medan åter de nyss antydda författarne vilja sammanföra de olika intresserepresentanterna samtidigt i en kammare eller tvenne. Det är nu säkert, att man — åtminstone att döma af alla de förslag i den vägen, som jag sett — skulle komma att dervidlag lyckas alldeles förträffligt i ett hänseende, nemligen i att åstadkomma en fullständigt vanmäktig representation, en sådan, som upplöses i små kottier och små tillfälliga allianser och som icke skulle ega någon motståndskraft mot en mer eller mindre kraftig regering eller kunde taga några initiativ, emedan allt samarbete vore upplöst i tillgodoseende af skomakarnes, skräddarnes o. s. v. intressen.

Det finnes emellertid en annan väg att fylla de behof, på hvilka man tänkt, när man talat om intresserepresentation, och här föreligger nu hvad jag skulle vilja kalla det första förslaget i Sverige att beträda den vägen. Man har i andra länder gått ganska långt på denna väg, särskildt i Frankrike, vidare äfven i Belgien, Italien och flera andra länder. Man har der upprättat sakkunniga råd, der intressena eller — om man nödvändigt vill kalla dem så — de olika parternas intressen komma fram. Detta är i synnerhet i hög grad förhållandet i Frankrike. Med anledning just af det nu föreliggande förslaget vill jag erinra derom, att redan uti den franska olycksfallsförsäkringslagen af år 1898 stadgas om en s. k. konsultativ komité, ehuru man i Frankrike förut hade en hel mängd andra rådsförsamlingar, som representerade arbetarnes och arbetsgifvarnes intressen i hvad de hafva gemensamt och i hvad som kan bringa dem i konflikt med hvarandra, såsom de s. k. högre arbetsråden, bestående af bortåt 70 personer, samt les conseils des prud'hommes, »de goda männens råd», jemte handelskamrar och industrikamrar.

Här ha vi ett förslag, som för en vigtig fråga afser att bereda åt Kongl. Maj:t och representationen den sakkunskap, som icke kan påräknas af representanterna i allmänhet och i hvilken de kunna finna all den ledning de behöfva. För min del hade jag visserligen önskat, att departementschefen föreslagit ett något talrikare råd, ty då skulle man utan att göra för stort intrång på det inflytande, som bör tillkomma arbetsgifvarne och arbetarne, hafva kunnat inrymma t. ex. någon representant för hvardera af Riksdagens kamrar. Men det är en sak, som en gång kan förändras, om man skulle finna lämpligt att så göra. Nu har emellertid utskottet icke velat antaga just detta, som jag anser vara ett synnerligen lyckligt förslag, helst departementschefen från de frågor, som skulle behandlas af rådet, uteslutit sådana, som genom sin natur äro egnade att redan från början bringa de s. k. parterna i harnesk mot hvarandra. Utskottet säger visserligen, att man framdeles kunde inrätta detta råd. Ja väl! Men då blir följden, att arbetareförsäkringens styrelse kommer att sakna rådets hjälp just under den tid, då denna hjälp vore angelägnast. Det är alldeles påtagligt, att under de första åren — låt oss säga under det första decenniet — innan någon fast praxis

kunnat utbilda sig, vid tydningen af arbetareförsäkringslagen många skiljaktiga meningar skola uppkomma och besluten föranleda mycket missnöje. Sådant är icke möjligt att i allo förekomma. Finge deremot dessa saker diskuteras af ett råd, sådant som här föreslagits, och dettas offentliga sammankomster refereras i tidningspressen, då skulle de, som från början voro benägna att i ett afgörande, som väckt deras misshag, se ett utslag af antingen egennytta eller en nyck — ett despotiskt afgörande — komma under fund med att felet, om det vore ett fel, till äfventyrs kunde ligga i lagen och icke hos dem, som tillämpa den, och att bevekelsegrunderna icke varit sådana, som de missnöjde från början voro benägna att tro. Jag kallar därför detta råd för en institution till den sociala fredens bibehållande eller återupprättande, der den blifvit störd. Det är från denna synpunkt, som enligt min tanke förslaget om ett arbetareförsäkringsråd företrädesvis bör ses; och det är också af det skälet, som ett sådant råd företrädesvis behöfver fungera under de första åren. Sedan, när en fast praxis utbildat sig och man mer eller mindre funnit sig häri, kunde man utan tvifvel lättare nöja sig med hvad utskottet säger, eller att Kongl. Maj:t kunde tillkalla sakkunniga personer. Genom inrättandet af ett arbetareförsäkringsråd skulle de s. k. parterna, hvilka man ofta onödigtvis vill anse såsom fiendtliga parter, i samarbetet vänja sig vid att betrakta de saker, hvarom förhandlas, såsom någonting stående öfver den enes eller andres intressen, nemligen såsom ett hela landets intresse, inför hvilket deras egna rent af försvunne.

På grund af hvad jag nu i korthet anført, anholder jag att få yrka bifall till reservationen.

Häruti insträmde herrar *Pantzarhielm, Kinnman och Nydal.*

Herr Sjö: Såväl herr statsrådet och chefen för civildepartementet som äfven herr Branting klandrade utskottet därför, att det satt lönerna till för låga belopp. Det är visserligen sant, att såväl Kongl. Maj:t som komiterade satt lönen för verkets chef betydligt högre än utskottet här föreslagit. Men då man hade sig bekant, att det inom åtskilliga embetsverk finnes chefer, som ej ha större lön än 7,000 kronor, ansåg man, att en lön af 8,000 kronor vore bra tilltagen. Hvad styrelseledamöternas och tjänstemännens aflöningar angår, ha de ju satts till samma belopp, som komiterade föreslagit. Såsom herrarne veta, hafva de komiterade utsetts af Kongl. Maj:t, och man får väl därför antaga, att de varit fullt sakkunniga. I alla händelser tror jag, att, när det visat sig, att man inom andra embetsverk kunnat erhålla dugliga ledamöter och tjänstemän för samma löner, utskottet kan känna sig tillfredsstäldt med sin hemställan i detta afseende.

Inom utskottet har jag i allo biträdt dess nu föreliggande hemställan. När jag detta gjort, har jag naturligtvis också ansett, att med det arbetareförsäkringsråd, som af Kongl. Maj:t föreslagits, och

*Om inrättan-
de af en rika-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)

som af en och annan talare här förordats, skulle kunna anstå, åtminstone någon tid. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet nämnde väl, att jernvägsstyrelsen vid sin sida hade ett dylikt råd. Men härvid är att märka, att jernvägsförvaltningen fungerat i många år, innan detta råd tillkom. Jag tror därför, att det är bäst att låta frågan om ett arbetareförsäkringsråds upprättande ännu någon tid hvila för att se, om man får några frågor, som behöfva hänskjutas till detsamma. Hvad angår de juridiska spörsmål, som kunna förekomma mellan försäkringstagarne och styrelsen, är det ju alldeles gifvet, att dessa frågor icke gerna kunna hänskjutas till ett råd, utan måste handläggas af domstol. Öfver de ärenden, rådets yttrande skulle behöfva inhemtas, kan nog utan svårighet, derest sådant skulle erfordras, på sätt utskottet nämnt, inhemtas yttrande från sakkunniga personer. Jag hyser därför den åsigten, att något arbetareförsäkringsråd för närvarande under anstaltens organiserande och första verksamhet ej behöfves. Man får icke heller på något sätt göra anstalten misshaglig för arbetsgifvarne, genom tillsättande af omnämnda arbetareråd — för, säga hvad man vill, så skall detta råd helt visst få sådana diametrala meningar att förfäktas, så att det kan vara fara värdt, att arbetsgifvare ej skall finna det med sin fördel förenligt att vända sig till riks-försäkringsanstalten, der man har att emotse stridigheter, utan i stället låta försäkra sina arbetare i enskilda bolag eller också åtaga sig försäkringspligt. Detta är en sak, som man också måste betänka.

Jag skall för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Centerwall: Om jag icke misstager mig, är ställningen här i kammaren uti förevarande fråga tills vidare temligen klar. Men jag skall ändock bedja att något få bemöta den siste ärade talarens yttrande. Jag skall dervid först tillåta mig att orda om lönerna, hvilka, åtminstone hvad chefens angår, äro alldeles för lågt satta. Man finner mycket lätt, att det till chef för det ifrågasatta embetsverket behöfves en man, som både är skicklig matematiker och försäkringstekniker. Såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet påpekade, betala de enskilda bolagen sådana män så höga löner, att det för Kongl. Maj:t kanske kommer att blifva förenadt med någon svårighet att för den här ifrågasatta lönen erhålla någon lämplig person.

Beträffande herr Sjös yttrande, att man gerna kunde se tiden an i fråga om upprättandet af ett arbetareförsäkringsråd för att erfara, om anstalten finge några ärenden, som behöfde hänskjutas till ett dylikt råd, vill jag erinra, att talaren dervid förbisåg, att det också är fråga om att rådet skall taga *initiativ*, hvarvid de personer, som sakerna närmast röra, d. v. s. arbetarne, äfven skulle få ett ord med i laget.

Detta är för öfrigt ej mera än rätt och billigt. Det går icke i våra dagar att hålla på den gamla Metternichska principen: »allt för folket, men ingenting genom folket.» Det förefaller mig besynnerligt, att just dessa ledamöter af statsutskottet, som, då det är fråga om byråkrati, med rätta äro rädda därför och stundom alldeles omotiveradt göra allt för att mota denna byråkrati, nu, när regeringen verkligen söker att skapa ett icke byråkratiskt embetsverk, utan ett, som skulle komma att stå i direkt förbindelse med folket, icke vilja vara med härom.

Det föreslagna rådet synes mig få en stor betydelse just derigenom att, såsom nämnts, i detsamma äfven skulle sitta några arbetare. Jag lefver i en arbetarestad och känner därför arbetarne väl och umgås med dem utan att krusa dem eller jaga efter deras röster. Jag vet, att deras vanliga föreställningssätt om de s. k. herrarne är: »vi känna dem icke och veta därför icke, hvad de tänka; det är en öfverklass, som vi ha så litet att göra med.» Men släpp in arbetare på några håll, i synnerhet på sådana, som beröra deras eget väl, såsom förhållandet blifver med riksförsäkringsanstalten, och låt dem arbeta tillsammans med herrarne, så kunna de få se, att »herrarne» icke äro så farliga. Denna åtgärd skulle kanske också blifva nyttig derutinnan, att »herrarne» få se, att arbetarne icke heller äro så farliga. Det är väl idealet af statskonst att låta de olika samhällsklasserna arbeta tillsammans så mycket som möjligt. Hvarför skall Riksdagen neka att taga det första lilla steget mot detta ideal? För min del kan jag icke finna det ringaste skäl dertill, och anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Nordin* i Sättna instämde med herr *Centerwall*.

Herr *Pehrson* i Törneryd: Herr grefve och talman! Jag har icke varit i tillfälle att få höra början af debatten, och har därför icke heller hört hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet i begynnelsen af sitt anförande yttrade. Emellertid har jag under hand fått upplysning derom, att herr statsrådet uttalade sig om de af utskottet föreslagna aflöningarne för tjänstemännen i den blifvande riksförsäkringsanstalten. För lätthetens skull skall jag bedja att få börja på samma sätt och således först yttra några ord härom.

Kongl. Maj:t har, såsom vi veta, föreslagit, att vid denna anstalt skola finnas dels en chef, dels tre byråchefer och en sekreterare, dels ock slutligen fyra tjänstemän af första graden jemte nödiga vaktmästare. Beträffande aflöningen har Kongl. Maj:t föreslagit 10,000 kronor för chefen, för byråcheferna den för 3:dje lönegradens tjänstemän vanliga aflöningen eller 6,400 kronor med ett ålderstillägg af 600 kronor efter fem år, således efter nämnda tid 7,000 kronor, samt för tjänstemännen i första lönegraden den i andra statens verk för dessa tjänstemän vanliga aflöningen af 1,800 kronor i lön, 1,200

*Om invättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

kronor i tjänstgöringspengar samt tvenne ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, att utgå efter 5 och 10 år. Denna aflöningsstat skulle blifva ordinarie.

Det har emellertid syns utskottet ej vara behöfligt att genast uppföra dessa aflöningar på ordinarie stat. Denna utskottets uppfattning är föranledd deraf, att det syns utskottet förhålla sig så, att man icke på förhand kan så noga bestämma, hvad anstalten till en början får att göra. Att det blir en hel del organisationsgöromål, kan man ju förstå, men mängden och beskaffenheten af öfriga göromål tror jag — att döma efter statsrådsprotokollets innehåll — att Kongl. Maj:t själf ännu icke har klart för sig. Det lär väl vara så, att både Kongl. Maj:t och statsutskottet få erkänna, att de för närvarande icke kunna göra sig ett riktigt klart begrepp om anstaltens göromål i början af dess verksamhet.

Derutaf har utskottet dragit den slutsatsen, att det skulle vara tillfyllestgörande att uppföra aflöningarne till anstaltens chef och tjänstemän på extra stat, och detta så mycket hellre, som de pensionsvilkor, hvilka Kongl. Maj:t har föreslagit, äro så exceptionella och främmande för hvad som hittills tillämpats i vårt land, att man icke gerna kunde ifrågasätta, att något sådant skulle af Riksdagen godkännas.

Nu har, såsom jag nämnde, utskottet föreslagit, att aflöningarne skulle uppföras på extra stat, och derjemte ansett, att cheferna för de respektive afdelningarne icke behöfde vara byråchefer, utan kunde vara afdelningschefer och såsom sådana vara tillfredsställda med den aflöning, som tillkommer andra gradens tjänstemän, nemligen 3,000 kronor i lön, 1,500 kronor i tjänstgöringspengar samt tvenne ålderstillägg å hvardera 500 kronor efter 5 å 10 år. Jag tror icke, att vi behöfva uppehålla oss mycket vid denna sak, ty jag förmodar, att ingen på allvar lär kunna säga, att det är nödvändigt att vidtaga andra åtgärder för anstaltens första tillvaro, med afseende å aflöningarna, än de, som föreslås af utskottet. Men beträffande den af utskottet föreslagna aflöningen till chefen, ber jag likväl att få tillägga, att ehuru jag icke vid statsutskottets utlåtande fogat någon afvikande mening, jag likväl har en sådan. Jag har emellertid ansett, att jag får nöja mig med att i diskussionen beröra denna sak. Utskottets förslag i ifrågavarande afseende anser jag icke vara väl grundadt, ty när man tänker närmare öfver aflöningsförhållandena för chefsplatserna, så skall man finna, att man icke saknar exempel derpå, att chefsbefattningar finnas, som kunna vara fullt likställda med den, hvarom nu är fråga, men hvilkas innehafvare få åtnöja sig med en lägre aflöning än den, som utskottet här föreslagit. Så t. ex. har chefen för patentbyrån 7,000 kronor, chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen 7,000 kronor och chefen för statistiska centralbyrån likaledes 7,000 kronor. Det lär väl vara tydligt, att alla de nu nämnda cheferna måste vara väl kvalificerade personer. Chefen för statistiska byrån måste vara förtrogen med all den utländska statisti-

ken samt har att samla och ordna densamma för att kunna tillgodo-göra sig dess betydelse samt tillämpa den på våra svenska förhållan-den. Jag påstår för min del alldeles bestämdt, att chefen för sta-tistiska centralbyrån har minst sagdt en lika hög uppgift att fylla och måste vara minst lika väl kvalificerad som den nu föreslagne chefen, och dock föreslår utskottet 1,000 kronors högre aflöning för den sistnämnde. Hvad tro herrarne väl blir följden häraf? Jo, na-turligtvis att om ett eller annat år komma framställningar från de andra hållen, dervid man pekar på chefen för riks-försäkringsanstalten och säger: När han har 8,000, hvarför skola vi då hafva endast 7,000? Svårigheten med utskottets förslag är, att det medför denna olägenhet.

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

Nu har jag icke reserverat mig emot denna detalj, enär vi hafva haft ett besvärligt arbete i öfrigt i utskottet för att komma till den enighet, som blifvit uppnådd. Den ene har fått jemka med sig på ett sätt och den andre på ett annat sätt för att vi skulle kunna få frågan slutbehandlad. Jag skall icke framställa något yrkande på reducering af den blifvande chefens lön från de föreslagna 8,000 kronorna till 7,000 kronor. Men jag har icke velat låta detta till-fälle gå förbi utan att uttala min särskilda mening och framlägga de skäl, hvarpå jag stöder densamma.

Jag förstår mycket väl, att det icke är lätt för den, som står på en annan ståndpunkt, att här försvara sin mening gent emot så väl herr statsrådet och chefen för civildepartementet som herr Hedin i Stockholm och herr Branting. Jag förutser detta och känner mig dåligt till mods, att jag icke kan vara så innehållsrik och fullständig, som jag vid ett sådant tillfälle som detta skulle vilja vara. Emeller-tid får jag göra ett försök att, i den mån jag kan, bemöta vissa delar af hvad som hittills sagts under diskussionen. Herr statsrådet fäste sig i synnerhet vid försäkringsfrågan i Österrike. Ja, det för-håller sig nog så i Österrike, som herr statsrådet anförde. Jag har en promemoria öfver den utländska lagstiftningen angående försäk-ringsråd och dermed jemförliga inrättningar. Hvad Österrike be-träffar, har jag icke fullständiga uppgifter angående sammansättningen af rådet, men det förhåller sig i allt fall så, att i försäkringsanstal-tens styrelse hafva såväl arbetsgifvare som arbetare säte. Mot exemplet från Österrike vill jag nämna ett annat exempel, som jag hemtar från Schweiz, det mest demokratiska land, som vi gerna kunna åbe-ropa oss på. Enligt den der gällande lagstiftningen angående för-säkring mot olycksfall, finnes en af staten upprättad försäkringsanstalt, förvaltd af en styrelse, som består af en direktör och två eller tre vice direktörer. I denna styrelse hafva hvarken arbetare eller arbets-gifvare säte. Vid sidan af styrelsen finnes emellertid ett försäkrings-råd, bestående af 9—15 medlemmar, af hvilka minst 3 försäkrings-pligtige arbetsgifvare och minst 3 obligatoriskt försäkrade arbetare. De öfriga ledamöterna väljas bland personer, som kunna anses vara särskildt sakkunniga på speciella områden, såsom teknici, läkare och

*Om inväntan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

jurister. Hade herr statsrådet föreslagit Riksdagen ett sådant råd, som det af mig nu omnämnda i Schweiz inrättade rådet, så hade förevarande fråga helt säkert ställt sig mycket annorlunda i statsutskottet, än som nu blifvit förhållandet. Att deremot föreslå ett försäkringsråd endast bestående af lika många arbetare som arbetsgifvare, och der således de två parterna komme att stå hårdt mot hvarandra, utan någon medlande länk, det tror jag icke — herr statsrådet får ursäktas att jag säger det — vara välbetänkt. Jag tror, att om herr statsrådet i stället hade föreslagit ett försäkringsråd af ungefär sådan sammansättning, att arbetsgifvarne utgjort en tredjedel, arbetarne en tredjedel och på särskilda områden sakkunniga personer, t. ex. läkare, jurister och teknici, den återstående tredjedelen, så skulle detta hafva varit bättre, och jag säger ännu en gång, att jag tror, att frågan då skulle hafva fått en annan utgång i statsutskottet.

Jag vill icke förstora någonting eller ännu mindre någonting förvränga, men gent emot herr statsrådets yttrande, att det skall vara arbetsgifvare, hvilka ha sina arbetare försäkrade i anstalten, som skola sitta i försäkringsrådet som arbetsgifvarnes representanter, och att det skall vara arbetare, hvilka äro försäkrade i anstalten, som skola vara arbetarnes representanter, vill jag alldeles bestämdt framhålla, att detta hindrar icke, att sådana personer kunna blifva försäkrade under rubriken arbetare, som visserligen anse sig stå bra nära arbetarne, men som i alla fall, när allt kommer omkring, böra hafva ett helt annat namn. Dessa skulle blifva arbetarnes representanter i försäkringsrådet, och jag hemställer, om det är en lämplig sammansättning, när man ställer fem emot fem.

Herr Adolf Hedin har fäst sig vid den franska lagstiftningen och tagit den till norm för hvad som kunde vara önskligt — och det är ju icke något nytt för honom, det är en gammal kärlek han har till Frankrike. Enligt den promemoria, som jag fått öfver den utländska lagstiftningen, så skulle försäkringsrådet i Frankrike bestå af en komité, som är sammansatt af 24 medlemmar; men icke är det 12 arbetsgifvare och 12 arbetare, som denna komité är sammansatt af. Nej, det är 2 senatorer, 3 deputerade, 4 personer, som äro juridiskt eller tekniskt särskildt kvalificerade på olycksfallsförsäkringsområdet, 3 aktuarier i en försäkringsförening (jag kan icke läsa franska, så jag får svårt att reda mig, som herrarne kunna förstå, men herr Hedin har hjälpt mig att göra en öfversättning, och det tackar jag honom för). Vidare består detta råd af en aktuarie vid en kassa för offentlig vård af öfverlemnade medel, en medlem af permanenta internationella komitén för kongressen för olycksfall i arbete och arbetareförsäkring, presidenten i handelstribunalet för departementet Seine, presidenten för handelskammaren i Paris, en president eller embetsman i försäkringsbolag grundade på ömsesidighet, presidenten i det syndikat, som bildats af olycksfallsförsäkringsbolag med fasta premier, en arbetare, som är medlem af högre arbetsrådet, och slutligen en pre-

sident och fyra chefer, hvilka sistnämnda 5 personers närmare titlar herr Hedin icke hunnit med att fullständigt öfversätta till svenska åt mig, när jag nu fick ordet; men det är tillräckligt att nämna, att dessa fem, som återstå för att få talet 24, äro hvarken arbetsgivare eller arbetare, utan de äro en president och fyra chefer för statsinstitutioner. Sådant är försäkringsrådet i Frankrike.

Nu har jag tagit till jämförelsepunkter förhållandena i länder sådana som Schweiz och Frankrike. De hafva varit mönster för herr Hedin, men icke för herr statsrådet och chefen för civildepartementet, ty han älskade att taga sina exempel från Österrike. Jag sätter nu upp dessa två länders lagstiftning gent emot Österrikes och framhåller än en gång, att när Schweiz och Frankrike kunnat nöja sig med en sådan sammansättning af försäkringsrådet i det afseende, hvarom här är fråga, tycker jag, att äfven Sverige bör kunna göra det.

Herr statsrådet yttrade också, att vi hafva ett exempel i jernvägsrådet.

Det är en ny institution, som jag för min del icke hunnit taga närmare kännedom om; men jag har fått uppgifter under hand, att detta råd icke skulle hafva någon beslutanderätt, utan skall endast afgifva utlåtande i de frågor, som hänskötes till rådets hörande. Om rådet har initiativrätt, känner jag icke till, det vet deremot herr statsrådet. I hvarje fall har väl jernvägsrådet icke en sådan initiativrätt, som svarar mot den, som försäkringsrådet skulle få.

Jag har förut talat om rådets sammansättning; om jag nu får yttra några ord om rådets befogenhet, vill jag säga, att om rådets befogenhet skulle blifva att afgöra endast sådana frågor, som till rådet blifvit hänskjutna, så kunde man ändå vara något betänksam att yrka afslag på förslaget om införande af ett råd; men nu är det fråga om icke allenast detta, utan derjemte att rådet skall taga initiativet i afseende på ändringar i lagstiftningen allt framgent. Huruvida detta kan vara så synnerligen önskvärdt, när rådet har den sammansättning, som här föreslagits, tror jag, att man kan hafva skilda meningar om. Ty om 5 stå mot 5 och de 5 af dessa ständigt vilja peka på ändringar, som kanske gå i allt för ensidig riktning, så vet man, att när man länge ropat, blir man slutligen hörd; om det kan vara till fördel, att en lagstiftning sådan som denna skall på detta sätt kunna ständigt tummas, det lemnar jag åt hvar och en att för sig bedöma.

Herr Branting sade, att det var förvånande, att statsutskottet syntes hysa en viss förskräckelse för ett försäkringsråd. Men icke kan man påstå, att så är förhållandet. Jag får be herr Branting vara god att läsa mellersta stycket på sid. 35 af statsutskottets betänkande. Der yttrar utskottet följande:

»Såsom af det anförda framgår, vill utskottet icke bestrida, att ett vid sidan af riks-försäkringsanstalten inrättadt arbetareförsäkringsråd med hufvudsaklig uppgift att på anfordran afgifva yttrande i vissa

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

olycksfallsförsäkringen rörande frågor skulle kunna vara till gagn. Men i väsentlig grad måste detta blifva beroende på den sammansättning rådet erhåller; och i detta hänseende liksom ock beträffande rådets befogenhet har utskottet, såsom ofvan blifvit antydt, icke kunnat finna det nu framlagda förslaget vara tillfredsställande. Vid sådant förhållande har utskottet ansett det böra för närvarande anstå med upprättande af ifrågavarande institution; och lärer Kongl. Maj:t emellertid icke sakna utväg att, der sådant under anstaltens organiserande och första verksamhet kan befinnas önskvärdt, från tillkallade sakkunniga personer inhemta yttranden i hit hörande frågor.»

Dessa ord visa, huru utskottet verkligen stält sig till denna fråga. Om herr Branting vill taga hänsyn till dem, tror jag att han skall gifva mig rätt i mitt påstående, att utskottet stält sig ganska välvilligt mot försäkringsrådet, med hvad utskottet velat betona gent emot både herr Branting och hvarje annan, det är, att detta försäkringsråd icke skall vara ensidigt sammansatt, äfvensom att dess befogenhet bör vara någon annan än den Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Branting yttrade vidare, att om rådet icke blefve inrättadt nu — och det var nog en skicklig taktik af honom att säga så — så skulle försäkringsrådet aldrig komma till stånd här i landet. Huru i all verlden kan man påstå något sådant! Fins det någon i denna kammare, som vill låta duperas sig af dessa ord?

När statsutskottet uttalat sig så välvilligt om försäkringsrådet, tro herrarne då icke, att detta uttalande, om det nu gillas af Riksdagen, skall gifva Kongl. Maj:ts regering anledning att snart nog komma fram med förslag om inrättande af försäkringsråd, derest beslut derom icke fattas nu genast? Jo, det är min lifliga öfvertygelse, ty statsutskottet har icke allenast erkänt rådets befogenhet under vissa förutsättningar, utan utskottet har äfven sagt, att utskottet finner det vara i sin ordning, att ett sådant råd kommer till stånd. Deremot har utskottet ansett, att det icke är behöfligt nu genast, utan utskottet vill hafva något anstånd dermed. Med hänsyn till tiden för försäkringsrådets upprättande tyckte jag, att herr statsrådet sade, att försäkringsrådet skulle träda i verksamhet först hösten 1904. Om detta är förhållandet, är det ju god tid med upprättande af rådet. Om rådet icke skulle blifva upprättadt nu, men kammaren å andra sidan godkände den motivering statsutskottet gifvit, är det alldeles påtagligt, att rådet lika fullt kommer till stånd. Med ett afslag har man blott velat säga, att det icke skall upprättas så ensidigt, att 5 arbetsgifvare stå emot 5 arbetare. Både arbetsgifvare och arbetare äro ju sakkunniga på sitt sätt, men sådan sakkunskap som rent teknisk medicinsk och juridisk får man väl ändock icke förutsätta, att arbetsgifvare och arbetare i allmänhet besitta.

Här kunde nog vara mera att säga, men jag vill icke längre upptaga herrarnes tid. Jag vill blott till sist säga, att ingen af ledamöterna af den komité, som har haft Kongl. Maj:ts förtroende att uppgöra förslag till organiserande af denna riks-försäkringsanstalts sty-

relse, hvilken komité har bestått af fullt sakkunniga och skickliga män (det är nemligen landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län, friherre Lagerbring, professor Lindstedt och byråchefen i postsparbanken Sandberg — det är namn som tala, alla tre, när det är fråga om en sak sådan som denna — har satt i fråga, att vid sidan af försäkringsstyrelsen skulle finnas ett försäkringsråd. Vid sådana förhållanden synes det mig, att man åtminstone kunde gifva sig så mycket till freds, så att man kunde se tiden något an i afsigt att med detta anstånd vinna det mål, som ställts i sigte. Det är på de skäl, jag nu anfört, herr greffe och talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Om invrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)*

Herr David Bergström: Herr talman! Mina herrar! I trots af hvad den senaste ärade talaren har anfört, står det nog fast, att detta utskottsutlåtande onekligen är egnadt att förvåna dem, som taga del af detsamma. Här bjudes ett tillfälle att på ett viktigt område erhålla en naturlig och saklig motvigt mot det byråkratiska skrifvårdöme, mot hvilket vi så ofta opponera oss i vårt stilla sinne här i Riksdagen. Men då är utskottet genast färdigt att säga nej i ett utlåtande, i hvilket det sannerligen icke är brist på karaktéristiska uttalanden.

Det är karakteristiskt, att statsutskottet förklarar, att en institution, så organiserad, som Kongl. Maj:t här skisserat den, icke skulle bli till den nytta, som dermed afses. Och hvarför? Jo, därför att dess tillsättning icke innebär någon garanti för, att verklig sakkunskap skulle komma att finnas i detta arbetareförsäkringsråd. Statsutskottet hänvisar dervidlag till andra sätt att utse ett dylikt försäkringsråd, i första hand till, att regeringen skulle utse det, i andra hand till att vederbörande minister skulle utse det — hvilket förslag förefaller mig mycket märkligt — och i tredje hand till att Riksdagen möjligen skulle utse det. Gent emot hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet erinrade beträffande förhållandena i Österrike — att der insattes arbetare och arbetsgifvare till och med i styrelsen för försäkringsanstalten — satte den ärade ledamot af statsutskottet, som nyss hade ordet, upp Schweiz, som ju är Europas mest demokratiska land och der man ej går så till väga. Ja, men der är det ju, såsom han sjelf erinrade, förbundsrådet, hvilket är Schweiz' riksdag, som utser ledamöter i arbetareförsäkringsrådet. Och om utskottet i sitt utlåtande åtminstone hade gått derhän, att det i stället för att endast kritisera Kongl. Maj:ts förslag uttalat sig positivt och sagt, att utskottet vill ha det så och så, i fall, säger jag, statsutskottet hade sagt, att *Riksdagen* bör utse detta förtroenderåd, à la bonne heure, då hade det åtminstone varit en ståndpunkt ifrån statsutskottets sida, som man hade kunnat förstå och möjligen gilla. Men hvad den ärade ledamoten här sagt, står nu — trots det, att han är statsutskottets vice ordförande — endast såsom ett uttalande

Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)

af en enskild utskottsledamot, och det borgar alls icke för, att statsutskottet har menat, hvad denna dess ledamot här uttalat.

Det är vidare ytterst karakteristiskt, då utskottet förklarar, att det icke kan finna det välbeträkt att gifva rådet befogenhet att på grund af eget initiativ framkomma med förslag till ändringar i lagen eller i fråga om sättet för tillämpning af lagens bestämmelser. I detta hänseende yttrade statsutskottets ärade vice ordförande, att det väl dock icke kan vara lämpligt, att detta råd får taga initiativ till ändringar i lagen. Men hvilka böra väl vara mer skickade att taga dylikt initiativ än praktiske män, som sysselsätta sig med dessa saker? Är det väl den ärade ledamotens mening, att ett embetsverk är mer skickadt att taga dylikt initiativ än dessa praktiske män? Jag vill blott fråga honom det.

Slutligen, det kanske allra mest karakteristiska för statsutskottet är, att det slutar med att säga, att det för närvarande bör *anstå* med upprättandet af ifrågavarande institution. Här bjudes ett tillfälle att genast från början föra in detta verk på praktiska vägar, och så säger man, att det kan gerna anstå med den saken!

En ärad ledamot af statsutskottet på kronobergslänsbanken yttrade i detta afseende, att statsjernvägarne existerat i många år, innan det af herr civilministern omtalade jernvägsrådet kom till stånd. Om jag ej missminner mig, brukar herr Sjö här i kammaren ha åtskilligt att säga jernvägsstyrelsen i fråga om förvaltningen af statens jernvägar; och det kan ju hända, att det hade varit praktiskt, om man sökt få till stånd ett dylikt jernvägsråd långt före detta, herr Sjö, och likaså torde det kanske vara praktiskt att redan från början få ett arbetareförsäkringsråd bredvid styrelsen för riks-försäkringsanstalten.

I detta sammanhang vill jag upptaga till bemötande, hvad både den ärade vice ordföranden i statsutskottet och herr Sjö sagt om försäkringsrådets verksamhet. Herr vice ordföranden i utskottet sade, att det skulle vara oklokt att ställa dessa parter, arbetare och arbetsgifvare, så hårdt mot hvarandra. Detta vore ej välbeträkt, yttrade han, och den ärade talaren på kronobergslänsbanken sade, om jag fattade honom rätt, att om man genom ett dylikt försäkringsråd gör anstalten misshaglig, kunde det hända, att arbetsgifvarne icke komme att försäkra sina arbetare i riks-försäkringsanstalten, utan vände sig till enskilda bolag, eller också alls icke försäkrade dem, utan hölle sig till sin ersättningspligt. Ja, mina herrar, jag undrar, i fall erfarenheten ifrån de föregående tillfällen, då man på ett eller annat sätt sammanfört arbetare och arbetsgifvare här i landet för att yttra sig i en fråga, är sådan, att man bör ställa sig på den ståndpunkt, som de båda ärade ledamöterna af statsutskottet intagit. I fall vi tänka på ett annat område, der vi under de senare åren ha fattat beslut om åtgärders vidtagande, nemligen i fråga om den officiella arbetsstatistiken, så går erfarenheten ut på, att det varit till mycket stor fördel för de undersökningar, som på detta område under de senaste åren bedrifvits, att

man har rådgjort med såväl arbetare som arbetsgifvare. Detta har varit till fromma för hela detta arbetes bedrifvande, och det har särskildt varit till fromma för embetsmännen i vederbörande embetsverk, hvilka fått en hel del praktiskt värdefulla vinkar och upplysningar, just till följd deraf, att dessa praktiska män ha varit tillkallade och tillsporde.

(Om inrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

Den ärade vice ordföranden i statsutskottet antydde, att man möjligen skulle kunna få helt andra än arbetare — personer under arbetares namn, men som i verkligheten ej vore arbetare — in i detta arbetareförsäkringsråd. Han prisade förhållandena i Frankrike och omtalade, hvilka personer der sutto i försäkringsrådet; men han stannade med sin uppräknings vid några funktionärer, som ej han och herr Hedin hunnit med att klarera i öfversättning. Han nämnde emellertid, att det var ytterligare en president och andra höge män, som sutto i försäkringsrådet. Jag skall blott yttra mig om den der presidenten: det var presidenten i ett »syndicat professionnel ouvrier», d. v. s. en ordförande i ett fackförbund. De äro således i Frankrike ej så rädda för att sätta in sådana personer i arbetareförsäkringsrådet.

Jag förmodar, att statsutskottet i sin lokal har tillgång till åtskilliga handböcker och uppslagsböcker uti förvaltningsväsende och hvad dertill hör. Jag tror, att det icke skulle kunna skada, i fall utskottets ärade ledamöter någon gång toge en liten titt i dessa böcker. Ty fastän de råka vara skrifna af män, som utan tvifvel stå våra embetsmän och byråkrater betydligt närmare, än statsutskottets ledamöter i allmänhet göra eller åtminstone borde göra, uttalas det nog i dem i afseende på förvaltningen åtskilliga gånger helt andra och friare principer och synpunkter än de, som framkommit åtminstone i detta utskottsbetänkande. Jag tog i morse ned från min bokhylla en liten dylik bok, ur hvilken jag skall tillåta mig att citera ett helt kort och enkelt yttrande, hvilket jag tror utskottets medlemmar skulle göra väl i att skriva sig till minnes, när utskottet skall behandla eller besluta uti frågor, som ligga på Riksdagens bord och äro af vigt för det svenska folket. Detta yttrande lyder så här: »*Centralisation* benämnes det förvaltningssystem, enligt hvilket all verksamhet för samhället utfövas genom regeringen och dess embetsmän. Centralisationen är byråkratiens moder och verkar förstörande såväl på individernas frihet som på statens egen makt. Motsatsen till centralisation är *decentralisation*, hvilken ej blott lemnar kommunerna rätt att själfva handhafva sina angelägenheter, utan äfven låter medborgarne såsom förtroendemän direkt deltaga i verksamheten för statsändamålets uppfyllande.»

Statsutskottet har denna gång i sitt betänkande på åtskilliga ställen kastat blickarne till utlandet, och särskildt till det utland, som icke borde vara föredöme för oss. Jag ber att få erinra derom, att vi här i Sverige från fordom icke varit nöjda med att endast och allenast vara styrda, utan att vi äfven på olika områden gerna velat

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

styra oss sjelfva. Är det nu statsutskottets mening, att vi skola i afseende på de nya förvaltningsområden, som komma till, helt och hållet uppgifva dessa principer och kanske äfven i afseende på alla de gamla? För min del kan jag åtminstone icke tro, att detta är Andra Kammarens mening. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Wavrinsky: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af den högt aktade talarens på blekingebänken uttalade betänkligheter dels mot det tilltänkta rådets sammansättning, dels mot dess befogenhet. Jag ber då att få tillkännagifva, att, för den händelse att i detta försäkringsråd komme att insättas försäkringssteknici — deri läkare och matematici inbegripna — jag visserligen anser, att detta skulle vara till fördel för förslaget, men att det är sådant, som, om det befinnes lämpligt, kan göras framdeles. Det kan ej vara skäl för att nu afslå det föreliggande förslaget. Men den ärade talaren fäste sig särskildt vid, att i försäkringsrådet det skulle komma att stå fem arbetare mot fem arbetsgifvare; och det var särskildt detta yttrande, som föranledde mig att begära ordet.

Jag hade nemligen i fjol sommar tillfälle att vara närvarande i Köpenhamn. då derstädes det kommunala arbetsanvisningskontoret inrättades, hvilket har en styrelse väsentligen sammansatt såsom detta försäkringsråd skulle komma att blifva, men der äfven sitta två representeranter för kommunalrepresentationen. Jag hade dervid tillfälle att samtidigt intimt samråda med arbetarne och arbetsgifvarne hvar för sig, och jag hörde af arbetsgifvarnes representeranter, mycket framstående industriidkare i Köpenhamn, fällas det omdömet, att de hade gått till arbetet i denna styrelse med misstro och med mindre vänliga känslor gent emot den uppgift, som förelagts dem, men att de redan genom det tillfälle, som derigenom erbjudits dem, att på nära och förtroligt håll samråda med ledarne för arbetareorganisationerna, fått anledning och möjlighet att undanröjda ofantligt mycken misstro och en hel del misshälligheter, som rådt mellan de båda lägren. De sågo därför i detta samarbete ett viktigt medel till bevarande af den sociala freden i Danmark och speciellt i Köpenhamn. De hade knappt ord nog för att prisa det förtroende och de sympatier, som de ömsesidigt mött vid samarbetet uti denna institution, och jag tror, att detsamma skulle visa sig bli förhållandet äfven i detta försäkringsråd.

Den tolkning af försäkringsrådets uppgift, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet lemnade, synes mig vara af beskaffenhet, att man har all anledning att hysa förtroende för denna dess uppgift.

I afseende på valrätt och valbarhet vill jag deremot på det lifligaste instämma i de önskemål, som uttalades af den förste reservanten.

För att i öfrigt icke upprepa något af hvad som sagts här förut, ber jag att få instämma med reservanten uti hans yrkande, öfver-

tygad som jag är, att, äfven om man kan säga, att det icke är nödvändigt att i detta nu fatta beslut om detta försäkringsråds tillkomst, det likväl är angeläget, att sjelfva principen nu fastslås. Det är ju gifvet, att, då rådet skall väljas af i anstalten intresserade arbetare och arbetsgifvare för att bestämma en del försäkringsfrågor, det icke kan komma att utses, förr än anstalten verkat någon tid. Men det synes vara riktigt att redan nu fastslå den princip, som regeringen angifvit, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Om inrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Äfven jag har begärt ordet med anledning af hvad talaren på blekingebänken yttrade. Det var nemligen det förhållandet, att han fäste synnerligen stort afseende vid den fackmessiga och embetsmessiga sakkunskapen, som uppkallat mig.

Det är en mycket farlig sak, så vidt jag förstår, att ensidigt fästa sig vid en sådan, och anse, att den speciellt skall ha det uteslutande afgörandet uti organisationsfrågor och i den första tillämpningen af alla organisationer. Det fordras också ganska visst, att det sunda förståndet får något att säga, i synnerhet att de, som ega lifserfarenhet rörande de förhållanden, som skola regleras, få något att säga, Vi ha sjelfva på andra områden uttalat denna uppfattning. Jag behöfver blott erinra om vår nämdemannainstitution. Det är en allmän åsigt, att denna är oumbärlig, därför att den just utgör en representation för den befolkning, hvars angelägenheter skola afgöras vid landtdomstolarnæ. Förra Riksdagen uttalades också ganska allmänt den uppfattningen i fråga om det militära rätttegångsväsendet och krigsdomstolarnes organisation, att äfven dervidlag det vore af vikt, att det civila elementet finge säga sitt ord, då det civila elementet representerade den befolkning, som skulle komma att vapenöfvas.

Jag tror, att det i detta fall är i ännu högre grad af förhållandena påkalladt, att ett sådant lekmanneelement kommer till; och det är angeläget, att detta sker från första början, då man ännu icke har några erfarenheter på detta område, helst som denna början föreslagits så moderat, som Kongl. Maj:t gjort. I Danmark är man mycket belåten med denna institution, och det har der gått derhän, att man anser den utgöra det centrala i försäkringsorganisationen.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till herr Daniel Perssons reservation.

Häruti instämde herrar *Lindgren* i Islingby och *Norman*.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några få ord med anledning af hvad som tillegnades mig af herr David Bergström till följd af den tolkning jag sökte gifva af kvalifikationerna hos de personer, som utgöra försäkringsråden i Frankrike.

Jag erkänner — och det behöfver jag väl icke tala om — att jag icke är hemma i främmande språk och således icke kan reda

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

mig med vare sig det ena eller andra utländska språket. Herr Bergström fäste emellertid uppmärksamheten på, att, när herr Hedins åt mig välvilligt gjorda öfversättning icke längre räckte — af anledning, som jag förut nämnt — bakade jag mig vid en president och trodde, att han var en sådan efter den förståelse, som här i vårt land menas med president. Jag får ge herr Bergström rätt, sedan jag nu fått en senare öfversättning af herr Branting, som också säger, att presidenten i fråga var blott och bart ordförande i ett fackförbund. Men, ser herr Bergström, jag har fyra personer till att bjuda på, innan jag får försäkringsrådet i Frankrike fulltaligt, och hvilka tror herr Bergström dessa äro? Jo, det är för det första en byråchef för industriafdelningen, för det andra en byråchef för afdelningen för arbetet, och så är det vidare en byråchef för den tekniska undervisningen samt slutligen en byråchef för afdelningen för försäkring och understöds-kassor, och den sistnämde skall vara en mycket hög embetsman, det har jag fått mig under hand bekant från mycket högt håll, så att jag tycker, att jag reder mig för herr Bergströms kitslighet nu, när jag kan ställa upp fyra statens tjenstemän mot herr Bergströms fackförbunds-president.

Herr Kvarnzelius: Då jag är ifrån ett af landets största arbetarecentra, ber jag att få säga några ord till förmån för herr Perssons reservation.

Det förefaller mig egendomligt, att statsutskottet icke är för det arbetareförsäkringsråd, som af Kongl. Maj:t ifrågasatts. Det har af statsutskottets ärade vice ordförande framhållits, att detta försäkringsråd skulle få en ensidig sammansättning, på grund hvaraf han hyste stora betänkligheter mot detsamma. Det torde vara öfverflödigt att påpeka, att försäkringsrådet skulle sammansättas af dels arbetare och dels arbetsgifvare, och man kan väl då näppeligen tala om någon ensidig sammansättning.

Herr Pehrson i Törneryd ansåg, att man mycket väl kunde vara med om ett försäkringsråd under förutsättning, att läkare och försäkringsteknici m. fl. sådana finge säte deri. Men då ber jag endast att få påpeka, att det ju är meningen att anställa en öfverläkare, som skulle ha säte och stämma i styrelsen, i hvilken för öfrigt företrädesvis skulle insättas försäkringstekniskt bildade personer; ifrån den synpunkten sedt har hans önskemål således i alla fall blifvit tillgodosedt. Detta försäkringsråd skulle ha till uppgift att yttra sig om frågor, som nödvändigt fordra dessa personers sakkunskap. Det skulle således först och främst yttra sig i fråga »om särskild anordning, enligt hvilken arbetsgifvare vill på förhand sluta aftal med arbetare om ersättning» — och det är ju en sak, hvari arbetare och arbetsgifvare kunna vara sakkunniga och lemna ganska goda upplysningar och råd åt den blifvande styrelsen. Vidare skulle det yttra sig angående »frågan om yrkenas indelning i farlighetsklasser, samt slutligen framställningar om ändringar i sjelfva lagen eller sättet för till-

lämpningen af dess olika bestämmelser.» Äfven i dessa afseenden kunna värdefulla upplysningar och råd lemnas af såväl arbetare som arbetsgifvare.

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

Det är så mycket mer förvånansvärdt, att statsutskottet hyser så stor fruktan i detta fall, som kostnaderna icke skulle bli så synnerligen stora. Det är ifrågasatt 1,500 kronor förutom resekostnadsersättning. Det synes vara en så ringa utgift i förhållande till de fördelar, som skulle kunna vinnas dermed, att man ingalunda bör vara rädd derför. Den allra största fördelen, som skulle vinnas med att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, är den, att försäkringsanstalten helt säkert redan från början skulle tillvinna sig mycket större förtroende än eljest bland dem, för hvilka den är afsedd och inrättad, och det blefve ju ett vida bättre förhållande, än om den ifrån början skulle mötas med misstroende och reservation ifrån dem det gäller.

Jag ber derför att på det allra lifligaste få yrka bifall till herr Daniel Perssons reservation.

Herr *Styrlander* instämde häruti.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag för min del skall be att få instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Skilnaden mellan utskottets förslag och reservationen lär icke vara så stor i afseende på kostnaden, utan endast beträffande sjelfva anordningen, nemligen upprättandet af ett arbetareförsäkringsråd. Utskottet har till stöd för sin uppfattning icke saknat auktoriteter, ty de sakkunnige, som af Kongl. Maj:t tillkallades i sammanhang med utarbetandet af denna proposition, ha icke uttalat sig angående behovet af detta försäkringsråd.

Utskottet har icke velat förneka, att ett arbetareförsäkringsråd skulle kunna vara behöfligt i framtiden, men för närvarande har man ansett, att det icke vore behöfligt att tillsätta ett dylikt råd.

Ser man nu efter hvad detta försäkringsråd skulle få för uppgift, så finner man detta angifvet på sid. 26 i betänkandet, der det heter: »Bland sådana frågor vill jag här särskildt påpeka frågan om de grunder, som af anstalten skulle tillämpas vid den i 21 § af lagen föreskrifna pröfning af särskild anordning, enligt hvilken arbetsgifvare vill på förhand sluta aftal med arbetare om ersättningen, vidare frågan om yrkenas indelning i farlighetsklasser samt slutligen framställningar om ändringar i sjelfva lagen eller i sättet för tillämpningen af dess olika bestämmelser.»

Det är således de frågor, som arbetareförsäkringsrådet skulle hjälpa tjänstemännen att afgöra. Tager man då i betraktande den första frågan, eller godkännandet af de aftal, som arbetsgifvarne möjligen ingått med sina arbetare om ersättning, så stadgar olycksfallsersättningslagen i 21 § härom följande: »Arbetsgifvare, som vill enligt särskild anordning träffa aftal med arbetare om ersättning,

Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)

som i anledning af framtida olycksfall skall utgifvas, *ege* underställa den anordning riks-försäkringsanstaltens pröfning.» Arbetsgifvaren *eger* således att underställa detta riks-försäkringsanstaltens och det ifrågasatta försäkringsrådets pröfning. Men det är icke sagdt, att arbetsgifvarne alltid komma att öfverlemna afgörandet häraf till försäkringsrådet och försäkringsanstalten, ty det fins ju full frihet för arbetsgifvarne i detta fall. Således vet man nu icke, om några dylika frågor komma att underställas försäkringsrådets pröfning.

Sedan ha vi den andra frågan om bestämmandet af de farlighetsklasser, till hvilka det ena och det andra yrket skola hänföras. Om jag fattat lagen rätt, så kan jag icke förstå, att en arbetare kan ha något intresse af, i hvilken farlighetsklass han blir försatt. Ty om han blir försatt i en högre eller lägre farlighetsklass, lär det icke bekomma honom, utan arbetsgifvaren, som skall betala premien, vare sig denna blir högre eller lägre, och det är således endast arbetsgifvaren, som är beroende af det beslut, som fattas.

Går jag så öfver till tredje frågan angående framställningar om ändringar i sjelfva lagen, kan jag fatta mig helt kort och som min åsigt uttala, att så länge det finnes 230 ledamöter i denna kammare, lär det väl icke komma att saknas förslag till ändringar i lagen, vare sig dessa nu äro behöfliga eller icke, äfven om försäkringsrådet icke gör framställning derom.

Nu har det sagts, att detta försäkringsråd skulle vara så behöfligt just i början af försäkringsanstaltens verksamhet. Jag tror icke, att något försäkringsråd då kommer att finnas, utan de tjänstemän, som tillsättas för att sköta denna anstalt, få nog reda sig på egen hand utan något råd. I fråga om, huru det skulle tillgå vid försäkringsrådets sammansättning, heter det nemligen: »Rösträtt vid val af ledamot af rådet synes af rent praktiska skäl kunna inskränkas till de arbetsgifvare, hvilkas arbetare, till ett antal af minst tio, varit försäkrade i anstalten minst hälften af det gångna arbetsåret, samt dessa arbetare.» Enligt förslaget är meningen, att försäkringsanstalten skulle börja sin verksamhet den 1 januari 1903, och innan någon försäkringsanstalt börjat idka sin verksamhet, är det klart som dagen, att icke någon kan låta försäkra sina arbetare, och således kan icke något försäkringsråd komma att väljas förr än 1904. Ty för rösträtt till försäkringsrådet fordras, att försäkringen skall ha räckt minst hälften af det gångna arbetsåret, och således kan icke något val af försäkringsråd hållas förr än detta vilkor uppfyllts. Man kan då fråga sig, hvilka som skulle ha rätt att välja försäkringsråd första gången valet *eger* rum. Det är en fråga, som är af allra största betydelse härvidlag. Jo, den som låtit försäkra sina arbetare under tiden från den 1 januari till sista juni 1903, och de under detta halfår försäkrade arbetare. Under 1903 skulle sålunda icke finnas något försäkringsråd, utan först 1904 skulle tjänstemännen få denna rådgifvande institution vid sin sida.

Jag tror således det är fullkomligt rätt, att man under den första tiden icke kan tala om behovet af ett sådant råd. Skulle anstaltens tjenstemän för sitt maktpåliggande värf finna en dylik rådgifvande myndighet vara af nöden, lär det icke saknas möjlighet att hos Kongl. Maj:t anhålla om att ett sådant råd blir tillsatt. Jag tror sålunda icke, att det är någon fara att för denna gång godkänna hvad utskottet tillstyrkt.

(Om invrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

En talare bakom mig yttrade, att han ville utsträcka rösträtten i detta fall. Jag undrar dock, om han icke gick längre uti inskränkning, än hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Han sade, att bland arbetsgifvare endast sådana, som drifva *försäkringspligtigt yrke*, skulle ha rätt att välja. Men då hufvudvigten i detta förslag hvilar på det vilkoret för rösträtt, att vederbörande icke få ha mindre antal arbetare än tio försäkrade, kan jag icke se, att det vore hjälpt med den anordning, han ansåg önskvärd, eller att orden »*försäkringspligtigt yrke*» skulle införas. Beträffande icke försäkringspligtiga yrken stadga 23 och 24 §§ i olycksfallsersättningslagen, att såväl arbetsgifvare, som utöfvar dylikt yrke, som ock deri anställd arbetare äro berättigade att taga försäkring i riks-försäkringsanstalten, men att i detta fall hvad i lagen finnes stadgadt skall hafva tillämpning. Skola dessa nu vara uteslutna enligt den talarens åsigt, då kan jag icke se, att med den af honom förordade anordningen någon välbehöflig förstärkning af goda krafter ändå skulle komma in i detta försäkringsråd.

Det är gifvet, att när denna riks-försäkringsanstalt kommit i verksamhet, lär väl en stor del af jordbrukare komma att försäkra sina arbetare deri, alldenstund de icke behöfva betala mer än blott och bart afgifterna för sjelfva försäkringen, men derutöfver ingenting till förvaltningen. Jordbruket har numera blifvit ett så farligt yrke, då maskiner deri användas i alla branscher af arbetet, att jag tar för gifvet, att en stor del af den jordbrukande befolkningen skulle komma att begagna sig af riks-försäkringsanstalten, men personer i detta yrke skulle icke ha rösträtt vid val till försäkringsrådet af förtroendemän, vare sig från arbetarnes eller arbetsgifvarnes sida; och detta kan jag icke finna vara fullt rättvist.

Jag kan för min del icke annat än yrka bifall till utskottets förslag, då jag tror, att detta skulle blifva en förträfflig lag, och att vi icke kunna vinna något genom att lägga stötestenar i vägen för tillämpningen af lagen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag vill endast rätta ett misstag, hvartill den siste ärade talaren gjorde sig skyldig, beträffande utsträckning af rösträtten, hvarom jag talat, då jag framstälde det önskemålet, att här åtminstone den allmänna rösträtten skulle införas, och hvaraf skulle följa, att rätt att välja eller väljas till ombud för arbetsgifvare tillkommer endast den, som antingen drifver ansvarspligtigt yrke eller har minst en arbetare försäkrad i riks-försäkringsanstalten, och rätt för arbetare att välja eller väljas till

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

ombud tillkommer endast den, som är försäkrad i riks-försäkrings-anstalten. Således är det en fullständig utsträckning af rösträtten, som här är fråga om, och den farhåga, som den siste ärade talaren uttalade, att inga nya element skulle genom den anordning jag föreslagit komma in i försäkringsråden, kan jag icke finna vara befogad. Efter mitt förslag skulle ju arbetsgifvare, som antingen drifver försäkringspliktigt yrke eller har åtminstone en arbetare försäkrad i riks-försäkringsanstalten, kunna välja eller väljas, och samma rätt skulle tillkomma arbetare, så snart han vore försäkrad; jag tycker därför, att jag i detta fall går lika långt, som den siste ärade talaren synes vilja gå, och att vi därför kunde vara eniga.

Jag tror dock i olikhet med honom, att det är af vigt, att den frågan blir på förhand pröfvad, huruvida en arbetare blir försäkrad i rätt farlighetsgrad. Det kan ju vara af stor betydelse att förhindra, att såväl arbetsgifvare som arbetare taga försäkring i orätt farlighetsgrad. Äfven i detta fall tror jag sålunda, att det är af stor vigt, att det kommer sakkunniga in på det praktiska området.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Det var en talare på stockholmsbanken, som sade, att det var egnadt att väcka förvåning, att statsutskottet intagit en sådan hållning i den här frågan; och det må ju så vara, det kan ju, ifrån den sidan sedt, vara riktigt anmärkt.

Men å andra sidan kan det också vara egnadt att väcka förvåning, att regeringen framlagt ett förslag sådant som detta angående inrättandet af det försäkringsråd, hvarom nu är fråga. Det är nära nog första gången, som något sådant i vårt land förekommit, att man sammansätter en korporation, som skall ha inflytande på så stora och viktiga ting, på det sättet, att man tar hälften arbetsgifvare och hälften arbetare, som skola sammanträda och besluta — visserligen icke definitivt, men i alla fall besluta. Och det gäller härvidlag icke allenast sådana saker, som röra rent ekonomiska spörsmål för deras egen räkning, utan de skola ha initiativ i fråga om ändringar i sjelfva lagen och få sålunda kritisera den lag, Riksdagen stiftat. En korporation sålunda af arbetsgifvare och arbetare, som skall kritisera och klandra Riksdagens åtgörauden i denna lagstiftningsfråga, det är väl dock något, som man kan förvåna sig öfver. Om man nu skall ha en sådan korporation med dessa uppgifter, måste den innefatta flera än dessa två element; det bör väl också vara några utanför stående, som skola döma dem emellan.

Inom statsutskottet voro vi också temligen ense, så till vida, att vi i hufvudsak icke hade något emot ett sådant råd, men vi ansågo, att det borde sammansättas ungefär på det sätt jag här påpekade, eller af arbetare och arbetsgifvare äfvensom af utanför dessa stående personer. Med en sådan organisation tror jag detta råd skulle komma det rätta närmare uti sina beslut. Något omedelbart förestående behof af en dylik inrättning förefinnes dock icke, ty det

är, som jag sagt, en nyhet: vi ha aldrig i vårt land haft något liknande förr än helt nyligen, då fråga blef om det s. k. jernvägsrådet. Men ändå anser man denna institution vara så utsägligt vigtig, att man nu genast skall tillskapa en sådan.

*Om invrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

Jag anser vidare, att dessa val, sådana de här föreslagits, skulle bli en alltför tung apparat. Hvad som förefallit mig mest förvånansvärdt är, att man på det håll, der man lifligast påyrkar denna inrättning och der man i allmänhet är benägen att tänka på de små i samhället, gått ifrån sin ståndpunkt i sistnämnda hänseende; ty här vill man icke ha med några mindre arbetsgifvare än dem, som ha tio arbetare. De andra skulle icke få vara med och bli representerade. Om vi nu skola ha en sådan inrättning, tycker jag, att man har rätt att fordra, att man skall gå litet längre ner på skalan, äfven om man icke vill medge allmän rösträtt. Jag tror, att flertalet arbetsgifvare på det nu föreslagna sättet skola bli utestängda.

Som sagdt, vi ha icke varit emot, att ett sådant råd kommer till stånd, och det vore egendomligt, om man icke skulle kunna hinna få det inrättadt till den tid, då det verkligen behöfver träda i verksamhet. Det är ingen skada skedd, om vi antaga utskottets förslag, ty hela saken kan vara färdig, då detta råd verkligen behöfver fungera, under förutsättning att man får sådana bestämmelser stipulerade, som kunna anses skäliga och rigtiga.

Nu ber jag att få säga dem, som äro intresserade af att det blir ett resultat af denna sak i öfrigt, att min uppfattning är, att det åtminstone är mycket tvifvelaktigt, huruvida man, om man fattar beslut i enlighet med herr Daniel Perssons reservation, kan lösa frågan genom gemensam votering. Dessa medel skola tagas från arbetareförsäkringsfondens intressemedel och icke alls från statsregleringen, och under sådana förhållanden kan man ju säga, att det minst sagdt är tvifvel underkastadt, huruvida det kan bli gemensam votering. Och när så är förhållandet, och man genom ett sådant beslut som bifall till herr D. Perssons reservation riskerar hela frågans fall, så hemställer jag, huruvida det icke vore klokast af kammaren att taga statsutskottets förslag; och efter de uttalanden, som gjorts af statsutskottets ledamöter, hvilka uttalanden visa, att man verkligen vill hafva ett arbetareförsäkringsråd till stånd, om man får det sammansatt på ett praktiskt och lyckligt sätt, så synes mig, att man tills vidare utan skada kan nöja sig med statsutskottets förslag.

Herr talman! På dessa skäl skall jag be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr von Friesen: Med afseende på hvad den siste ärade talaren yttrade angående den fortsatta behandlingen af denna fråga, för den händelse kamrarna skulle stanna i olika beslut, så vill jag för tillfället icke bestämt yttra mig. Jag tror, att den sidan af saken kommer att från annat håll upptagas. Endast det vill jag

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

säga, att det förefaller mig underligt, om denna statsanstalt särskildt skulle vara fotad på sådana grunder, att aldrig någonsin angående utgifter för denna anstalt skulle kunna voteras gemensamt. Då synes det mig, att denna helt och hållet komme att intaga en undantagsställning i förhållande till andra statens verk, beträffande hvilka man kan votera gemensamt om en hundrakrona till en vaktmästarelön. Här deremot skulle gemensam votering icke få ega rum angående någon utgift för anstalten. Det synes mig, som om detta skulle vara en högst egendomlig konsekvens af våra grundlagar.

Vidare vill jag säga, att om det nu vore så, att de lagkunnige verkligen skulle stanna vid det, att gemensam votering icke skulle kunna ega rum, så är det väl ändå klart, att alla de beslut rörande denna anstalt, i hvilka kamrarne vore sammanstämmande, i alla fall skulle träda i kraft. Det är ju endast i en punkt, kamrarne varit skiljaktiga, under det att de varit samstämmiga i en mängd andra, och i all rimlighets namn måtte väl i dessa punkter, der kamrarne varit eniga, besluten komma att stå fast.

Jag begärde emellertid icke ordet för att säga detta, utan för att yttra mig i sak i denna fråga. Här har regeringen framlagt ett förslag, som borde åtminstone från praktiskt folk åtnjuta sympati. Jag säger detta, ehuru förslaget i en punkt icke synes mig vara så praktiskt, som det borde vara. Det är med afseende å sättet för utväljande af ledamöterna i detta försäkringsråd. Men jag kan själf icke hitta på något bättre och vill därför acceptera detsamma och hoppas, att regeringen skall genom de särskilda föreskrifter, som Kongl. Maj:t skall utfärda, ställa så till, att resultatet i detta hänseende må bli tillfredsställande, och att vederbörandes olika uppfattning rörande rådets sammansättning må kunna komma till heders. I öfrigt synes det mig synnerligen praktiskt, detta råd, som af regeringen föreslagits.

Man har klandrat för det första dess sammansättning, att det består af endast arbetsgifvare och arbetare, så att de två olika intressen, som af dem representeras, skulle stå oförmedlade gent emot hvarandra i försäkringsrådet. Häremot vill jag säga det, att det icke är så, att de stå alldeles oförmedlade mot hvarandra, ty ordföranden i försäkringsrådet är chefen för försäkringsanstalten, och han kan väl vara en förmedlare af de olika intressena, om så skulle behöfvas. Vidare vill jag påpeka, att det uttryckligen heter i Kongl. Maj:ts förslag, att till dessa sammanträden skola jemväl anstaltens öfriga ledamöter och öfverläkaren äfvensom chefen för postsparbanksbyrån ega tillträde eller kunna tillkallas samt ega deltaga i öfverläggningarne, men visserligen ej i besluten. Att de icke kunna deltaga i besluten gör emellertid ingenting med afseende å förmedlingen af de stridande intressena, ty det är icke, när ja- och nejsedlarne nedläggas, som intressena förmedlas, utan det är under öfverläggningen, som de stridande intressena förmedlas. Och vid öfverläggningarne få nämnda tjänstemän med all sin öfverväldigande sakkunskap deltaga,

och om det är möjligt att förmedla intressena, så bör väl detta kunna ske genom just dessa sakkunnige. Det är endast, när ja- och nej-sedlarne skola nedläggas, som det icke finnes det slaget af sakkunskap, men vid nedläggandet af dessa ja- och nej-sedlar kan jag icke se, att det behöfves någon sakkunskap.

Denna förmedling af intressena finnes således faktiskt. Men skulle verkligen denna förmedling vara ett oeftergiftigt vilkor? Ligger det icke i sakens natur, att om detta råd skall kunna utträtta något, så tvingas de stridande parterna att gifva efter för hvarandra, ty eljest blir det icke något resultat; om arbetarne envist fasthålla vid sin mening eller arbetsgifvarne envist fasthålla vid sin, blir det icke något resultat af arbetareförsäkringsrådets öfverläggningar. Och om detta skulle hända en eller två gånger, så finna vederbörande snart, att på det sättet blir rådets verksamhet helt och hållet förlamad. Då kommer det att ligga i de båda stridande parternas intresse att söka sammanjemka sina meningar i de frågor, der meningarne kunna sammanjemkas, och kunna de det icke i någon särskild punkt, så lär resultat af öfverläggningarne i denna punkt tills vidare komma att uteblifva.

Och för öfrigt, äfven om detta försäkringsråd finge en något ensidig sammansättning, skulle detta väl vara något så klandervärdt? Den siste ärade talaren sade, att ett sådant här ensidigt sammansatt råd skulle komma att kritisera och klandra de åtgärder Riksdagen vidtager i afseende på lagstiftningen. Ja, att Riksdagen kritiseras och klandras för hvad den gör, det få vi ju höra från alla möjliga håll, så att icke böra vi väl vara rädda för, om äfven från *detta* håll något klander kan framkomma. Men jag vill anföra ett exempel från ett område, som står denne ärade talare mycket nära. *Landtbruksriksdagen*, hvars ledamöter utgöras af ombud från de olika hushållningssällskapen, är väl en församling, som är ganska ensidigt sammansatt; den består ju uteslutande af landtbrukare. Denna landtbruksriksdag klandrar ofta Riksdagens åtgärder; den kommer fram med nya förslag till Riksdagen, den åberopas både af landtbruksstyrelsen och af regeringen, och detta, enligt min uppfattning, med rätta, med fullkomlig rätt. Denna församling är, som sagdt, alldeles ensidigt sammansatt; den har sina ensidiga intressen att bevaka. Men när ensidiga intressen blifva bevakade, än på ena hållet, än på det andra, så får ju den lagstiftande makten kännedom om hvad de i eu sak närmast intresserade tänka om densamma, och i detta kan väl icke ligga något ondt.

Jag tror därför, att det här klandret med afseende å den föreslagna sammansättningen af försäkringsrådet beror dels på den missuppfattningen, att detta råd skulle *vara* ensidigt sammansatt och dels på en missuppfattning äfven med afseende på vissa förhållanden rörande samarbetet mellan de medlemmar, af hvilka försäkringsrådet skulle bestå.

Man har vidare — såsom jag äfven nyss vidrörde — klandrat

Om invrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

*Om invättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

det föreslagna försäkringsrådets befogenhet. Rådet borde, säger man, endast vara befogadt att yttra sig i till detsamma hänskjutna frågor, men icke ega rättighet att taga några initiativ. Ja, detta är ju en skilnad, som man kan göra. Men skulle nu rådet endast få rättighet att göra uttalanden och afgifva utlåtanden, så kan väl dermed icke hindras, att rådet i alla fall uti hvilket som helst af dessa uttalanden och utlåtanden inlägger ett initiativ. Eller huru skulle något sådant kunna förekommas? Jag åtminstone förstår icke det. Och för öfrigt är det väl ytterst naturligt, att just de, som äro särskildt intresserade i en sak, få taga initiativ rörande densamma. För min del tycker jag, att detta är så enkelt och naturligt, att jag har mycket svårt förstå, huru någon kan finna, att sådant icke är bra.

Man har här också åberopat exempel från utlandet. Man har sagt — så har en ärad talare på blekingebänken gjort — att, om Kongl. Maj:t framkommit med förslag om att försäkringsrådet skulle vara sammansatt så, som förhållandet är i Schweiz, statsutskottet nog skulle varit med om detsamma. Ja, detta kan man säga *nu*; men om Kongl. Maj:t verkligen kommit fram med ett sådant förslag, undrar jag, om icke just han eller dessa andra herrar, som äro så betänksamma af sig, då skulle hafva sagt: ja så, är det Riksdagen, som skall tillsätta det här försäkringsrådet? Medgifva verkligen våra grundlagar, att Riksdagen tillsätter särskilda kommissioner, som arbeta mellan Riksdagens sammanträden? Stämmer detta öfverens med vårt konstitutionella statsskick? Och då tror jag, att härmed öppnats ett perspektiv af förhinder, som äro långt kraftigare verkande än de, som man framhållit såsom skäl emot bifall till det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget.

Man har också anfört ett från Frankrike hemtadt exempel, och äfven detta ansåg den ärade talaren på blekingebänken vara värdt att här efterfölja. Men detta franska försäkringsråd har en uppgift af helt och hållet annan innebörd, än det nu föreslagna svenska försäkringsrådet skulle ha, ty det har till uppgift att kontrollera privata försäkringsanstalter. Och det är klart, att olikhet i uppgift måste förorsaka olikhet i sammansättning. Om herrarne granska de uppgifter, som försäkringsråden i olika länder hafva, så skola herrarne finna, att i alla dessa länder hafva försäkringsråden olika uppgifter sig förelagda. Att då anse, att det försäkringsråd, vi nu skulle inrätta, och som skulle få en alldeles särskild uppgift, skulle sammanställas på liknande sätt som försäkringsråden i andra länder med helt andra uppgifter, det tycker jag icke vara konsequent resonerad, och det ligger väl i stället i sakens egen natur, att råden skola få olika sammansättning, allt efter som de ha olika uppgifter.

Man har också sagt, att det icke vore så farligt, om man nu uppsköte den förevarande frågan, ty den skulle nog komma igen, om regeringen bara toge ad notam hvad statsutskottet sagt i sitt utlåtande. Ja, det kan ju hända, att ett sådant förslag rörande försäkringsrådet skulle komma att gå. Men det är just det, som vi vilja, att rege-

ringen icke skall göra; vi vilja icke, att regeringen skall taga statsutskottets råd rörande bildandet af försäkringsrådet ad notam. Vi vilja icke, att den uppgift, som skall föreläggas det blifvande försäkringsrådet, skall blifva så kringskuren, som statsutskottet utan tvifvel menar, att den bör blifva. Kan *det* då vara något skäl för oss att gifva oss till tåls, att vi dermed skulle få något, som vi icke alls vilja ha? Nej, kunna vi *nu* drifva igenom det förslag, som föreligger i reservationen, så är detta nog för oss det mest tillfredsställande.

Det förefaller mig, som sagdt, att detta försäkringsråd skulle kunna vara till nytta. De embetsmän, som skulle anställas i riks-försäkringsanstalten, skola så småningom, der de sitta på sina embetsrum och arbeta med och efter hithörande författningar, nog komma att se sakerna från en mycket formel synpunkt. Jag tager visserligen för gifvet, att det blir utmärkta tjenstemän, som få anställning i detta embetsverk, men det kan väl i alla fall icke hjelpas, att beskaffenheten af deras dagliga arbete kommer att trycka en viss pregel öfver deras uppfattning. Tro icke herrarne då, att dessa embets- och tjenstemän skulle sjelfva med tacksamhet acceptera hvarje dem erbjudet tillfälle att sätta sig i förbindelse med praktikens män, tro icke herrarne, att de med tacksamhet skulle mottaga råd af representanter för såväl arbetsgifvare som arbetare, tro icke herrarne, att de med tacksamhet skulle mottaga den lyftning i sitt arbete, hvilken de skulle få just genom ett sådant försäkringsråd? Jag åtminstone tror, att detta försäkringsråd skulle komma att i det föreslagna embetsverket införa ett synnerligen praktiskt och godt element, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till herr Daniel Perssons reservation.

Häruti instämde herr *Hammarström*.

Herr Hedin i Stockholm: Herr talman! Jag har försport, att man skulle söka hindra den förevarande frågens afgörande genom det påståendet, att, om herr Daniel Perssons reservation antoges och kamrarne stannade i olika beslut, frågan icke skulle kunna afgöras genom gemensam votering, detta på den grund, att, enligt litt e) i utskottets hemställan, de anslagsbelopp, som erfordras för frågens genomförande, skulle tagas från arbetareförsäkringsfondens intressemedel. Jag har till och med hört, att någon emissarie från vår högt ärade granne der borta skulle infunnit sig här i kammaren för att genom ett hastigt och rasht ingripande öfverföra möjligen tvekan- de personer till den rätta tron. För min del får jag då säga, att jag icke vet, genom hvilket slags grundlagstolkning man skulle kunna bringa fram det resultat, att de ifrågasatta statsutgifterna icke skulle vara föremål för gemensam votering just därför, att de skulle utgå från den ifrågavarande fondens intressemedel. Detta är ett påfund af alldeles samma slag, som när man för mycket länge sedan uppfann följande resonnement: den eller den saken inverkar icke på

*Om inrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

*Om invrättan-
de af en riks-
försäkrings-
anstalt.
(Forts.)*

den statsreglering, som nu skall uppgöras, och därför kan det eller det penninganslaget icke bli föremål för gemensam votering. Det är väl åtminstone en 20 till 30 år, sedan detta blef en med förkärlek drifven sats, men jag befinner mig fortfarande ur stånd att subsumera densamma under någon i grundlagen förekommande föreskrift.

Om de, som med hvilka medel som helst vilja bli af med detta försäkringsråd, icke hafva något annat att lita sig till än påståendet, att om de ifrågavarande medlen icke skulle få anställas gemensam votering därför, att de skola utgå från arbetareförsäkringsfondens intressemedel, så äro vi nog ej utan goda utsigter att få afgöra frågan genom gemensam votering, åtminstone såvida man icke säger nej till en proposition om gemensam votering därför, att man ej vill saken. Sådant har ju visserligen förekommit, och mot sådana medel hafva vi ju icke några motmedel att tillgripa.

Men då så är, tillåter jag mig, på derom gjord hemställan, uttala den mening, att alla de, som önska bifall till herr Daniel Perssons reservation, icke måtte låta sig af den för närvarande något oklara ställningen förvirras, utan helt enkelt vidhålla sin mening och endast se tiden an; det reder sig nog om en fjorton dagar eller så.

Herr vice talmannen Swartling: Herr talman! Den näst föregående ärade talaren på stockholmsbänken yttrade, att det kommer att bli utmärkta embets- och tjenstemän, som få anställning i detta embetsverk. Jag vill önska, hoppas och tro, att så också sker. Men någon större visshet derom skulle man hafva haft, om statsutskottet velat något närmare följa Kongl. Maj:ts förslag i afseende på aflöningen.

Det var emellertid icke för att yttra mig om den saken, som jag begärde ordet, utan för att säga några ord med anledning af det, som under diskussionen närmare berörts, nemligen det föreslagna försäkringsrådet. Jag delar dervid den uppfattning, som här af de fleste talare uttalats, nemligen att ett sådant råd är synnerligen önskvärdt. Väl har, såsom statsutskottet här åberopat, statsrådet och chefen för civildepartementet yttrat, att det icke syntes lämpligt »att åt arbetsgifvarnes och arbetarnes representanter bereda plats inom styrelsen eller i öfrigt åt dem inrymma en afgörande ställning i fråga om tillämpning af lagens föreskrifter». Detta anser jag vara fullt riktigt, och statsrådet har också anfört, att exempel från andra länder visa, att en dylik anordning kan medföra svårigheter. Men säger utskottet sedan: »det synes emellertid utskottet, som om svårigheter och olägenheter af antydd art icke skulle undgås, om man åt arbetareförsäkringsrådet gäfvade den sammansättning och den befogenhet, som det nu framlagda förslaget innebär». Ja, man har ju icke rätt att tvifla, att det syntes utskottet så. Men utskottet har icke anfört några skäl för denna sin mening. Och då icke några skäl på den sidan anförts, kan man icke fordra skäl å andra sidan, och därför är jag icke pligtig att anföra några skäl för min motsatta åsigt. Men

jag anser, att det skulle lända till stort gagn för sjelfva saken, om ett dylikt försäkringsråd blefve inrättadt. Det skulle komma att ingifva större förtroende för verket, och jag har den erfarenheten, förvärfvad under en ganska lång tid, som jag praktiserat på industriens område, att det alltid är gagneligt, om man kan komma i tillfälle att i viktiga saker rådföra sig och tala med arbetarne. Man har då, åtminstone har jag gjort den erfarenheten, genom att visa förtroende från den ena sidan också vunnit det från den andra, och jag tror, att sådant värdefullt förtroende äfven skulle komma att uppstå här. Hvarje tillfälle att sammanföra arbetsgifvare och arbetare under förhållanden, då båda bära, jag skulle vilja kalla det, en högre känsla af ansvar af samarbetet, är godt och nyttigt och skulle bland annat lända till den stora fördelen, icke minst ur arbetsgifvarnes synpunkt, att det skulle kunna verka öfvertygande derom, att arbetsgifvare och arbetare hafva i stort sedt icke skilda intressen, utan gemensamma.

Det är ur denna synpunkt, som jag ber att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Om inrättande af en riks-försäkringsanstalt.
(Forts.)

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Elowson, Biesert, Trolle, Petri, Darin, Lorichs, Olsson* i Fläbro, *Persson* i Arboga, *Almqvist*, friherre *De Geer* och *Ericsson* i Vallsta.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Under densamma hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* afslag derå och bifall i stället till den af herr *Persson* i Tällberg afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen. Sedan herr talmannen gifvit proposition å dessa yrkanden, förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Likväl begärdes votering, hvilken ock företogs efter följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 35, bifaller den af herr *Persson* i Tällberg afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 116 ja mot 104 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 7.

Härefter föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af viss del af Åmål i följd af den staden år 1901 öfvergångna brand;

n:o 38, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 39, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 8.

Bevillningsutskottets härefter föredragna betänkande n:o 21, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående beskattning af cigarrer och punsch, blef jemväl godkänt.

§ 9.

Herr talmannen anmälde häruppå till handläggning bevillningsutskottets memorial n:o 22, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets memorial n:o 17 i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 4 med förslag till ändring i 17 § i bevillningsförordningen m. m.

Punkten 1.

Efter upptagande af hvad i ärendet förekommit hemstälde utskottet till Andra Kammaren, att, då Första Kammaren redan fattat beslut rörande utskottets i punkten 1:o) af memorialet n:o 17 gjorda anmälan i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om ändring i 17 § af bevillningsförordningen, Andra Kammaren behagade i ämnet fatta beslut.

I fråga härom hade reservation afgifvits

af herrar *Bromée* i Billsta, *Jansson* i Krakerud, *Lundström*, friherre *von Knorring*, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Wittsell* och *Hedgren*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Bromée i Billsta. Då jag jemte några andra ledamöter i bevillningsutskottet reserverat mig i denna fråga, är det icke för att denna gång åstadkomma någon sorts konstitutionel konflikt, utan för att vi velat fasthålla vid såväl denna kammares föregående beslut som våra egna åsikter i frågan, att Riksdagen borde hafva i gemensam votering afgjort denna punkt.

Med anledning deraf skall jag nu, då Första Kammaren redan för flera dagar sedan fattat sitt beslut, endast anhålla, att kammaren ville ogilla utskottets beslut och besluta i enlighet med min och fleres reservation.

Herr Meyer: Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte utan anmärkning lägga utskottets memorial till handlingarne.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen i ämnet framtällda propositioner beslöt kammaren att lägga den af utskottet i första punkten af dess memorial n:o 17 gjorda anmälan till handlingarna.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Till afgörande förelåg häruppå lagutskottets utlåtande n:o 36, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

Om ändring af 13 § i förordningen ang. främmande trosbekännare den 31 oktober 1873.

Uti berörda inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 73, hade herr *J. J. Byström* föreslagit, att Riksdagen behagade för sin del besluta, att 13 § i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare af den 31 oktober 1873 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Främmande trosbekännare är för sin person och inkomsterna af kapital eller arbete befriad från skyldighet att deltaga i afgifterna till svenska statskyrkoförsamlingarnas presterskap eller andra kyrkliga ändamål afvensom från de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

af herr *Hasselrot*, hvilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande

*Om ändring
af § 13 i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)*

af erforderliga åtgärder, på det att *dels* medlemmar af lagligen erkänd församling, som bekände annan kristen troslära än den evangelisk-lutherska, och hvars prest eller föreståndare vore behörig och pliktig att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden, äfvensom mosaiska trosbekännare, i fråga om hvilka alla det finge anses utredt, att de före utfärdandet af förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 juni 1862, förordningen angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarne i Stockholm aflöning den 1 november 1872 samt förordningen angående allmänt ordnande af klockares löneinkomster den 2 november 1883 icke varit lagligen skyldige att erlägga de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening, ej heller påskpenningar, offer eller andra dylika lönebidrag, måtte, utan hinder af de på grund af åberopade författningar verkställda löneregleringar, åter komma i åtnjutande af motsvarande frihet och således frikallas från skyldighet att deltaga i betalning af hvad som af reglerade löner af hit hänförlig beskaffenhet kunna anses utgöra aflöning och ersättning för omförmälda, numera upphörda afgifter och lönebidrag, *dels* ock godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kunde anses föranleda, måtte varda vederbörande löntagare för deras tjänstetid beredd;

af herr *Zetterstrand*, som hemställt, att Riksdagen i anledning af herr Byströms förevarande motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida samt i så fall under hvilka villkor och förutsättningar främmande trosbekännare kunde fritagas från skyldigheten att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlägga afgifter till svenska statskyrkan och dess presterskap, äfvensom att, sedan utredningen skett, Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill densamma kunde gifva anledning;

samt af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Andersson* i Helgesta och *Nilsson* i Skärhus i hufvudsak instämt. I sistnämnda reservation hade herr Lindhagen på anförda skäl förklarar sig instämma i den slutliga hemställan, som framstälts af herr Zetterstrand.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lemnades till

Herr von Schéele, som anförde: Herr talman! Mina herrar! Att den fråga, som här föreligger, är af synnerligen stor betydelse, derom äro väl de allra flesta i vårt land och icke blott i denna kammare ense. Huruvida man emellertid i utskottets utlåtande kommit till ett lyckligt resultat i frågan, är en sak, som jag vågar betvifla. Utskottet har stannat vid att hemställa, det motionen *icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda*. De skäl, hvarpå utskottet

grundar denna sin hemställan, äro trenne, hvilka dock allesammans synas mig ohållbara.

Först säger utskottet, att det är synnerligen obetydliga och föga betungande afgifter, om hvilka det här är fråga. »Obetydliga» angifver ju ett temligen relativt begrepp, och man kan vara tveksam, huruvida de efter den måttstock, som dervid bör användas, verkligen äro så ringa, särskildt här i Stockholm. »Föga betungande» är ett ännu mera sväfvande uttryck, då ju detta måste bero på olika bärkraft hos dem, som skola utgöra afgifterna. Saken har emellertid en större betydelse än denna ekonomiska, det gäller också en samvetssak både för presterna, som hafva att mottaga dessa afgifter, och för dem, som skola erlægga dem.

Såsom ett andra skäl för sin hemställan har utskottet vidare framhållit, att frågan »kunde komma att afse endast de relativt fåtaliga främmande trosbekännare, som hafva bildat egna, af staten erkända församlingar.» Det är sant, att ännu blott ett fåtal främmande trosbekännare inom landet bildat egna församlingar, men det är icke sant, att allenast dessa skulle komma att afses med den lagförändring, som här är i fråga, ty, såsom man påvisat, det kan mycket väl hända, att förhållandena i detta afseende ändras, om en sådan lagändring sker. Det kan nemligen hända, att många, som nu stå i en mycket oklar ställning, i det att de utträdt ur den svenska kyrkan, men å andra sidan icke bildat särskilda, af staten erkända trossamfund, då funne sig föranledda att lemna denna oklara ställning och bilda sådana samfund, hvilket, så vidt jag kan förstå, skulle lända till gagn å ömse sidor.

Slutligen och för det tredje anför utskottet, att »ett förslag i berörda syfte icke gerna skulle kunna genomföras utan att föregås af en svår och vidtomfattande utredning, till hvilken i betraktande af frågans ringa praktiska betydelse skälig anledning icke torde förefinnas.» Ett annat lagutskott har för sexton år sedan med numera aflidne landshöfding Bergström i spetsen haft en motsatt åsigt och ansett, att dessa svårigheter icke äro oöfvervinneliga, hvarför det ock tillstyrkte Riksdagen att vidtaga åtgärder för upprätthållande af den genom 1873 års förordning åt främmande trosbekännare medgifna skattelindring; och äfven om dessa svårigheter vore rätt stora, så finge väl icke detta afskräcka oss, derest en förändring härutinnan befinnas vara i rättvisans namn påkallad.

Sedan jag på detta sätt i korthet bemött hvad utskottet anför såsom skäl för sitt afslagsyrkande, ber jag att få öfvergå till de reservationer, som här föreligga, och jag skall då först fästa mig vid den reservation, som afgifvits af herr Hasselrot. Dess innebörd är lika med hvad jag nyss antydde utgöra innehållet af lagutskottets hemställan 1886, såsom herrarne sjelfva kunna se af det föreliggande utlåtandet. Af två anledningar kan jag emellertid icke ansluta mig till den nämnda reservationen. För det första synes mig den inskränkning obillig, som här göres till den numera utgående ersätt-

Om ändring af 13 § i förordningen ang. främmande trosbekännare den 31 oktober 1873.
(Forts.)

Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)

ningen för de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening, jemte påskpenningar, offer och andra dylika lönebidrag, enär detta *ingalunda motsvarar* hvad trosbekännare, som tillhöra annat lagordnad kyrkosamfund än svenska kyrkan, hafva att för egna gudstjenstliga syften bekosta. Och vidare måste jag motsätta mig den i denna reservation förekommande bestämmelsen, att »godtgörelsen för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kan föranleda, må varda *vederbörande löntagare för deras tjenstetid* beredd.» Hvem skulle sedan bära förlusten eller lemna denna godtgörelse: presten eller församlingen? För den förre blefve det i åtskilliga fall rent af ogörligt, för den senare ofta ganska tungt, alltid obilligt. Af dessa två skäl synes det mig icke gå för sig att antaga den Hasselrotska reservationen, trots att den ju är ett steg i rätta riktningen, ett minimum af hvad härvidlag borde kunna ifrågakomma.

Det återstår nu den sista reservationen, utaf herr Zetterstrand, med hvilken äfven förenat sig herrar Lindhagen, Andersson och Nilsson. Hvad de derutinnan hemställa är säkerligen i icke ringa mån beroende på hvad som motionären har framställt, och jag har svårt att tänka mig, att de skulle hafva på det sättet formulerat den hemställan, som de här göra, om icke ett sådant band af motionärens framställning legat på dem i dubbel riktning af både för mycket och för litet. Ty å ena sidan gör motionären gällande ett anspråk på fullständig frihet med hänsyn till inkomst af kapital och arbete, som jag måste bestrida såsom oberättigadt, och å andra sidan låter han den fasta jordegendomen i detta afseende bära hela skattebördan på ett sätt, som står i uppenbar strid mot de grundsatser, som i och med grundskatteafskrifningen fastslagits såsom bestämmande för all annan beskattning i vårt land. Och om det än kunde med hänsyn till storleken af det belopp, hvarom här är fråga, sägas, såsom det är uti reservationen sagdt, att denna fastighetsskatt må kunna betraktas såsom en lämplig equivalent för den skattskyldighet, som allt framgent bör åligga dissenters med hänsyn till presterskapets arbete uti allmänt fosterländskt afseende med civilregistrets förande och en mängd dylika administrativa värf, som åligga vårt presterskap, om än, säger jag, det, som utgår för den svenska jorden, kunde i afseende på främmande trosbekännare lämpligen anses kvantitativt motsvara nämnda allmänna medborgerliga förpligtelse, så måtte det väl med hänsyn till sjelfva kvaliteten uppenbarligen vara orätt, att den, som har jordegendom, han skall betala allt, och den, som har i stället inkomst af arbete och kapital, han skall intet dervid betala. Det der är väl någonting, som svårligen låter sig försvara.

För min del synes det mig, som om det skulle varit särdeles önskvärdt, om man hade kunnat vid denna hemställan formulera skrifvelsen så, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhölle, att *Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida samt i så fall i hvilken utsträckning och under hvilka vilkor och förutsättningar främmande tros-*

bekännare må kunna fritagas ifrån skyldighet att erlægga afgifter till svenska kyrkan och dess presterskap, äfvensom att, sedan utredning skett, Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga det förslag, hvar till densamma kunde gifva anledning. Jag tror, att en sådan formulering stode väl samman med både motionärens och Andrakammarreservanternas önskningsar. Då jag emellertid inser, att jag härigenom skulle komma att gå utöfver hvad som har blifvit af motionären yrkadt, måste jag inskränka mig till att hafva uttalat denna min åsigt, i hopp att, om saken på ett eller annat sätt kommer under Kongl. Maj:ts pröfning, Kongl. Maj:t tackes taga hänsyn till hvad som blifvit under diskussionen i Andra Kammararen härom yttradt.

Hvad angår min ställning till sjelfva omröstningen i denna sak, får jag låta den blifva beroende på huru saken dervid ställer sig och hvad jag då kommer att finna af framställda alternativ ligga min önskan närmast.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lemnade härefter ordet till:

Herr Byström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Till en början meddelar lagutskottet, att frågan om dissenters befrielse från att betala skatt till statskyrkan har förevarit många gånger uti Riksdagen. Utskottet drar ingen slutsats af detta förhållande, men mig synes, att det skulle varit önskvärdt, om utskottet då också hade tillagt hvad jag anser vara en följd af framställningen, nemligen att denna fråga kommer att fortfarande föreläggas riksförsamlingen, ända till dess att den finner sin rättvisa lösning.

Utskottet hänför sig vidare till hvad det vid åtskilliga föregående tillfällen yttrat, då motion i förevarande syfte har förevarit här i Riksdagen. Det är icke mycket, som utskottet säger utöfver hvad det så antydt, men det lilla, som framhålles, gifver mig dock anledning att göra några reflexioner.

Jag får då först säga, att jag tycker, att lagutskottet ganska moderat framställt dessa sina meningar, och jag är synnerligen glad åt hvad som framträd i form af reservationer och öfver att så många ansett sig kunna ställa sig bland reservanterna. Likaledes kan jag icke annat än glädja mig åt den framställning, som biskopen herr von Schéele nyss gjort, då han icke stälde sig afvisande till denna fråga, hvilken jag anser vara af ganska stor vikt för såväl kyrkan som staten.

Utskottet säger i början af sitt svar på min motion, att detta är en fråga af icke ringa ekonomisk betydelse, och deri tycker jag, att det har alldeles rätt, så att i den saken är jag enig med utskottet. Detta ber jag att få belysa med några siffror. Så belöpte sig t. ex. år 1897 de aflöningar, som från församlingarna utgingo till presterskapet, hvilket då hade omkring 2,325 presterliga tjänster att

Om ändring af 13 § i förordningen ang. främmande trosbekännare den 31 oktober 1873.
(Forts.)

*Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)*

sköta, till 5,547,039 kronor, och de öfriga löneförmånerna för presterskapet uppgingo till 2,562,628 kronor eller tillsammans 8,109,667 kronor. Härei äro icke inberäknade en hel del andra utgifter för statskyrkliga ändamål. Om man nu beräknar den del af befolkningen, som anses taga del uti denna aflöning, d. v. s. om man drar ifrån Sveriges befolkning den del deraf, som icke plägar på egen begäran ingå i de vanliga, kyrkliga samfunden, så skulle, om man uppdelar den nämnda lönesumman på den öfriga befolkningen, det belöpa sig till ungefär 2 kronor per person.

Om man nu tänker på de frikyrkliga, d. v. s. de, som äro dissenters, och sådana trosbekännare, som hafva samma åsigt som dissenters, men hvilka af en eller annan orsak ännu icke lagligen utträdt ur statskyrkan, så blir t. ex. af tre sådana samfund det sammanlagda antalet ungefär 160,000 personer. Då skulle på dessa frikyrkor, af hvilka en ej liten del äro dissenters, det belopp, som de få betala till aflöningen af statskyrkans presterskap, om man nemligen beräknar utgiften till 2 kronor per person, uppgå till cirka 320,000 kronor. När utskottet säger, att denna fråga är af en icke ringa ekonomisk betydelse, så tycker jag, att utskottet säger alldeles riktigt, och jag vill, som sagdt, instämma med detsamma.

Vidare framhåller utskottet, att denna fråga berör förhållandet mellan staten och kyrkan. Ja, deri tycker jag också, att utskottet kan anses hafva rätt. Frågan är emellertid den, om man kan anse, att föreningen mellan staten och kyrkan, sådan den framträder i vårt land, är det absolut bästa, som kan vara, eller om det icke i åtskilliga afseenden skulle kunna anses vara ett slags sammankoppling, som är skadlig för endera eller båda parterna, och som kanske skulle kunna anses vara ett slags siamesiska tvillingar, som i längden icke kunna utan fara vara förenade, såsom de nu äro. Min mening är, att en fri kyrka i en fri stat är det bästa, och jag tror också, att den meningen kan stödjas på den urkund, den heliga skrift, som är grundvalen och rättesnöret för hvarje verkligt kyrklig organisation eller åtminstone bör vara det.

För öfrigt finnes det ju länder, der man icke har statskyrka, men der kyrkligheten ändå är ganska stor. Jag vill här blott erinra om Amerikas förenta stater, och då jag gör detta, skall jag icke söka grunda min mening på hvad jag personligen har kunnat iakttaga under min vistelse i det stora landet i vester, utan jag vill stödja den på ett par andra personers omdömen i detta fall. Jag erinrar mig då hvad herr biskopen öfver Visby stift yttrade efter sitt senaste besök i Amerika, då han särskildt framhöll den framstående lifaktighet, som till hans och mångas glädje försports i det samfund, som närmast kan vara att jemföra med den svenska lutherska kyrkan, och huru han der i det fria landet funnit en offervillighet, som säkerligen saknar motstycke i något statskyrkligt land, med undantag möjligen af England, der för öfrigt de kyrkliga förhållandena äro så säregna. De utaf herrarne, som voro med och hörde herr biskopens föredrag rö-

rande den skolkulturella frågan i Amerika, fingo också reda på, hvilka oerhörda summor, som kunna offras för skolväsendet i det fria och frikyrkliga Amerika, och själf känner jag en af dessa frikyrkliga män, hvilken endast till en skolanstalt lemnat omkring 10 millioner dollars eller omkring 37 millioner kronor, utom hvad han för öfrigt för öfrigt strött ut för andra skoländamål. Jag har erinrat om detta för att visa, att äfven denna sak beaktas der, fastän kyrkan icke är sammankopplad med staten.

Likaledes tror jag i fråga om den verkligt kyrkliga känslan, att denna kan var lika stor i ett land, der ingen statskyrka finnes, som i ett land, der statskyrka existerar, och jag skulle kunna erinra om hvad en af kammarens aktade ledamöter nyligen yttrade, då han talade om tidningspressens hållning der till de kyrkliga förhållandena. Han ansåg nemligen, att det i Förenta staterna fans mycket mera respekt för religionen, än hvad de hafva i ett annat statskyrkligt land, som han erinrade om. och hvilket vi alla känna till.

Jag har sålunda sökt att citera ett par framstående män på kyrkans område — jag skulle kunna säga, att den ene är en statskyrkans kyrkofurste, och den andre skulle kunna kallas en frikyrkans kyrkofurste i vårt land.

Men icke behöfver man nödigtvis, som utskottet tyckes antyda, just gå på den bogen att åtskilja staten från kyrkan eller tvärtom för att kunna befria dissenters från skattskyldighet till statskyrkan, ty i kringliggande länder har ju den principen i själfva verket genomförts, utan att man derigenom har upphäft statskyrkan. I Norge äro icke dissenters pligtiga att betala skatt till statskyrkans presterskap, i Finland är förhållandet ungefär detsamma, och hvad beträffar Danmark, så har ju en af reservanterna anført, att det till och med föreskrifves i danska grundlagen, att dissenters icke äro skyldiga att betala skatt till statskyrkans verksamhet. För öfrigt skulle kunna erinras om andra förhållanden rundt omkring oss i världen. Jag har talat om England, och jag skulle äfven kunna omnämna Skottland och särskildt Wales och huru förhållandena der äro ganska olika mot våra förhållanden. Det finnes åtskilligt, som vi skulle kunna hafva nytta af att lära oss på detta område.

Utskottet säger vidare, att presten är icke blott kyrkans, utan äfven statens tjänare. Ja, det veta vi också, och det är därför, som vi aldrig hafva opponerat oss mot att betala den afgift, som kan tillkomma presten såsom borgerlig bokhållare, men för mig synes det vara något att fundera på, huruvida man behöfver en man med så pass långvarig skolbildning, som en prest måste ha, för att sköta den borgerliga bokföringen. Jag tror, att det skulle kunna gå för sig till och med utan universitetsbildning och på annat sätt, än som nu sker. För öfrigt skulle jag, då jag talar om detta, också vilja erinra om ett uttryck, som förut fäls här i kammaren. Det har ursprungligen yttrats af Luther och lyder: »Man bör ej sammanblanda det andliga och världsliga regementet». Man bör tillämpa detta här och

Om ändring af 13 § i förordningen ang. främmande trosbekännare den 31 oktober 1873.
(Forts.)

Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)

säga: »Skilj dessa sysslor, så blir det enklare!» Låt presten sköta den andliga församlingsvården och låt annan lämplig person sköta den borgerliga bokföringen.

Vidare framhåller nu utskottet, såsom det visst alltid har gjort, då denna fråga har varit före, att kyrkan fyller ett statsändamål. Detta statsändamål skulle väl från kyrklig synpunkt, så vidt jag kan förstå, vara att befrämja den religiösa känslan bland folket, att befrämja kristligt lif bland våra medmenniskor, att främja moralens höjande bland inbyggarna och att söka befrämja ett nyktert sinne bland landets invånare. Jag vill då framhålla, att detta kunna också de frikyrkliga eller dissenters göra, och de hafva sökt befrämja gudsfruktan, sedlighet och nykterhet bland folket. Det har redan åtskilligt sagts derom. I min motion har erinrats om länsstyrelsernas omdömen om denna deras verksamhet. Jag vill hänvisa herrarne till betänkandet, der på sid. 6 lagutskottet citerar åtskilligt af hvad som är sagdt just om detta, och mycket mer skulle kunna framdragas ur länsstyrelsernas femårsberättelser, hvilket jag nu icke här vill upptaga kammarens tid med att uppläsa. De hafva i alla fall under senast gångna halfseket ej sällan gjort sådana framställningar, att jag tycker, att sjelfva majoriteten i lagutskottet skulle kunnat komma till den öfvertygelsen, att äfven de friare religiösa rigtningarnas verksamhet kan sägas fylla ett statsändamål. Konungens befallningshafvande hafva också i sina berättelser meddelat åtskilliga uppgifter, som visa dessa församlingars offervillighet för den sak, de älska att främja.

Jag skall tillåta mig att ytterligare styrka detta genom att meddela några siffror. Jag har här en tabell, som innehåller uppgift på de inom baptistsamfundet insamlade medel åren 1877—1901. De utgjorde:

1877	129,562: 83
1878	150,574: 49
1879	159,574: 79
1880	156,595: 90
1881	165,017: 59
1882	221,577: 87
1883	229,042: 94
1884	289,315: 29
1885	289,866: 31
1886	292,213: 33
1887	303,663: 47
1888	312,311: 12
1889	338,226: 18
1890	369,404: 60
1891	398,639: 49
1892	432,496: 06
<hr/>	
Transport 4,238,082: 26	

	Transport	4,238,082: 26
1893	415,616: 63
1894	419,833: 37
1895	438,587: 00
1896	468,993: 00
1897	524,517: 00
1898	630,305: 00
1899	635,113: 00
1900	663,133: 00
1901	688,304: 00
		<hr/>
		kronor 9,122,484: 26

*Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)*

Lägges härtill det, som under dessa 25 år samlats, men som ej inräknats i det ofvan angifna, såsom insamlingar för mödrahem, fattiga, en del missionsgrenar, går summan säkerligen upp till 10,000,000 kronor. Sammanlagda värdet af samma samfunds kapellbyggnader uppgår till lågt beräknadt 3,304,384 kronor. Tillägges värdet för skolbyggnader och öfriga hus för verksamheten, uppgår beloppet till omkring 4,000,000 kronor. Jag har velat erinra om detta såsom ett bevis på hvad ett frikyrkligt samfund åstadkommit för att främja en verksamhet, som väl må anses på sitt sätt fylla ett kyrkligt statsändamål.

För att fortsätta med beräkningarne, kan jag nämna, att Svenska missionsförbundet är ungefär dubbelt så stort och metodisternas samfund ungefär hälften så stort som det nyss nämnda baptistsamfundet, och räknar man dessa med, blifva de ifrågavarande summorna ganska stora, de uppgå till 35,000,000 för verksamheten, och kapellens och kyrkornas värden gå sannolikt på 13,000,000 à 15,000,000 kronor, och jag tänker, att dessa summor bevisa något för hvad af dessa församlingar utträttats för det här åsyftade statsändamålet under det gångna quartsseklet. Det finnes ju äfven andra religiösa samfund, som ock göra sina inlägg för ifrågavarande ändamål.

Nu säger man, att detta icke kan tillämpas på denna fråga i dess striktaste mening, därför att alla dessa frikyrklige icke utträtt ur statskyrkan. Ja, det kan man säga. Men så länge man vill beröfva de utträdande många dyrbara förmåner och samtidigt behåller dem vid många stora skyldigheter, så är det klart, att mången, som önskar utträda ur statskyrkan, icke anser sig kunna göra detta, sådan ställningen nu är. Men om det vore dissenters medgifvet att slippa betala skatt till statskyrkans presterskap, så skulle detta i sin mån bidraga att klara de många oklara förhållanden, som råda mellan statskyrka och frikyrka, mellan statskyrkliga medlemmar och dissenters.

Så frågar utskottet, huru erforderlig fyllnad till aflöning åt presterskapet skulle beredas i stället för de bidrag, som komme att bortfalla. Denna fyllnad har jag tänkt mig skulle kunna anskaffas genom statsmedel, så att de ifrågavarande löntagarne finge sitt, som de be-

Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)

höfva och som ingen vill förmena dem, äfven om man kan tycka, att somliga presterliga löner, då de, som jag tror mig veta, kunna gå upp till rätt höga belopp och i åtminstone ett fall ända upp till 30,000 kronor per år, kunde något jemkas på.

Jag har naturligtvis nu icke något annat yrkande att göra än det, som framställts af reservanterna, hvari jag med erkännande instämmer. Jag skulle önska, att kammaren ville bifalla detta yrkande. Och säkert är, att frågan i dag blir allra enklast löst, om kammaren besluter bifalla denna reservation utan votering.

Häruti instämde herrar *Hedin* i Stockholm och *Hammarström*.

Herr Redelius: Jag ber er, mina herrar, om en stunds uppmärksamhet för att med några ord få svara på de yttranden, som fäls af de föregående ärade talarne. Jag gör detta så mycket hellre, som jag bidragit till det slut, hvartill utskottet i det föreliggande utlåtandet kommit.

I en punkt tror jag, att vi allesammans äro eniga, såväl utskottets majoritet och minoritet som de föregående talarne och jag sjelf, och det är i fråga om önskvärdheten af att den föreliggande frågan måtte blifva löst på ett nöjaktigt och tillfredsställande sätt. Derom har jag för länge sedan — det ber jag att få erinra om — väckt motion. Men att denna fråga skulle lösas så, att man befriar somliga från ersättningspligt och från skattebidrag och lägger dessa bördor på alla de öfriga, kan väl icke vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Och jag tviflar också på att det kan vara öfverensstämmande med Riksdagens åsigt om billighet och rättvisa, att staten ur sin kassa betalar för somliga, men icke för de öfriga. Vill man uppställa den grundsatsen, att staten öfver hufvud skall betala presterskapets aflöning, så bör man väl anse, att staten skall aflöna *alla* prester, såväl statskyrkans som dissenternas. Då vore frågan fullständigt löst.

Men det enda möjliga under nu bestående förhållanden är, såvidt jag kan se, att dissenters begagna sig af den rättighet, som för länge sedan är dem medgifven, att bilda egna församlingar med eget presterskap, som åtaga sig de göromål, som nu fordras af statskyrkans presterskap. Om så skedde, så vore all anledning borta för staten att fordra något af dessa dissentersförsamlingar för statskyrkans underhåll. Ty då finge de aflöna sitt eget presterskap och sörja för sina egna lokaler och blefve då likställda med vanliga församlingar, alldeles som nu den ena församlingen inom statskyrkan är likställd med den andra. Ty den principen har af ålder hos oss varit gällande, att hvarje församling bygger sina egna kyrkor och aflönar sina egna prester, och aflöningen går icke från den ena församlingen till en annan församlings prester, utan hvar och en får sköta sig sjelf. Nu hafva dissenters frihet att bilda församlingar, och då skulle de få samma rättigheter som öfriga församlingar.

Detta är den enda lösning, som synes mig utförbar. Naturligtvis kan man tänka sig saken ordnad äfven på annat sätt, och det är klart, att jag icke kan nämna alla de sätt, som härvid äro tänkbara. Men jag vill här omnämna ett förslag, som föresväfvat mig förr, och det är att indraga presterskapets hela tionde af jordbruksfastighet och inkomst och deraf bilda en fond, af hvilken de särskilda församlingarnas presterskap skulle aflönas. Detta vore att pro rata parte dela ut efter personantalet hvad som tillkomme hvar och en. Härigenom skulle man då på ett radikalt sätt fullständigt hafva löst frågan. Man kan till och med något så när öfverskåda summorna, som skulle blifva erforderliga för ändamålet. Ty utan att vilja hvarken korrigera, klandra eller konfirmera de siffror, som anfördes af den föregående talaren, så skulle, om de vore rigtiga, och man sålunda har att beräkna rikets folkmängd till ungefär 5 millioner och denna befolknings alla utgifter för kyrkliga ändamål till 8 millioner, detta blifva en uppgift af per capita $\frac{8}{5}$ krona eller 1 krona 60 öre eller, om endast skattebidragen medräknas, en krona.

Men då måste man naturligtvis taga både små och stora med i räkningen. Men detta är att tala bredvid ämnet, ty en dylik lösning kan icke ifrågakomma.

Frågan är icke så enkel, som den synes åtskilliga. Till och med den lilla detalj, som gång efter annan varit föremål för Riksdagens behandling och som rör afgifterna för särskilda kyrkliga förrättningar, är icke enkel. Detta framgår bland annat deraf, att eljest mycket kunniga, till och med lagkunniga män här gjort sig skyldiga till misstag. Jag ber därför att få bidraga till utredningen af detta spörsmål genom att återkalla i minnet hvad vi för öfrigt kanske litet hvar hafva någon kännedom om.

Då statskyrkan i forna tider inrättades, så ålåg det hvarje församling, som fick tillstånd att bygga kyrka, att anskaffa en prestgård. Det ålåg också församlingsborna att bruka och sköta dess jord. Detta skedde genom dagsverken, som utgjordes af både män och qvinnor; männen sådde, skördade o. s. v. Dessa bidrag ansågos vara af samma natur som tionden, som sedan också kom till.

Nu är att märka, att af den första bestämmelsen om dagsverken har en del bibehållits ända intill senaste tid och ingår ännu i de nu gällande och tillämpade lönekonventionerna, såväl dem, som stadfästes före 1862, som dem, hvilka stadfästes derefter. Alltid är det fråga om dagsverken och ersättning för dagsverken; och detta är i sjelfva verket detsamma, som här i utskottets utlåtande och reservanternas fränställning nämnes påskören eller påskpenningar.

Dessa äro af tiondes natur. En annan ersättning, som är af tiondes natur, utgick med hvar trettionde kärve på åkern, hvart trettionde lam, hvar trettionde kalf och hvar trettionde kanna mjölk. Men då det visade sig medföra svårigheter att erlagga tiondet i denna form, kom man öfverens om att betala vissa afgifter, som kallades än qvicktionde, än sänjepenningar. Dessa voro också af

Om ändring af 13 § i förordningen ang. främmande trosbekännare den 31 oktober 1873.
(Forts.)

Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)

tiondes natur. Dessa penningar, som betalades och betalas än i dag af hemmansegarne per mantal och numera mångenstädes särskildt för hvarje gård eller efter fyrktal, ingå också i den kontanta summa, som enligt sista löneregleringen ingår i presterskapets aflöning. Ty utom de naturapersedlar, som ingå från tiondeskyldig jord, finnes en kontant summa, som omfattar alla öfriga afgifter, både dessa sämjepenningar, som äro af tiondes natur, och dagsverken, som också äro af tiondes natur, jura stolæ och särskilda afgifter.

Jura stolæ omfatta 3 slags afgifter, som alltid hafva utgått på det sätt, som säges i 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare, der det heter, såsom herrarne behagade se i utskottets utlåtande, »att afgifter för kyrkliga förrättningar icke må påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.» Och det är detta också, som motionären upptagit. Men det är något, som alltid varit gällande, ända tills den sista lönekonventionen gjort ett afbrott deri, och bestämt särskilda summor i stället. Dessa afgifter för kyrkliga förrättningar, som icke skulle få påföras andra än dem, som begära dylika förrättningar, äro tre. Hit höra afgifter för *dop*; det är klart, att ingen annan bör få betala dylika afgifter än den, som begär en sådan förrättning. Så är det afgift för *lysning och vigsel*. Det är också klart, att ingen annan kan åläggas sådana afgifter än den, som begär lysning eller vigsel. Slutligen är det likstol, som icke kan förekomma för en person mer än en gång. Det är dessa tre afgifter, som fått namn af jura stolæ, därför att de äro afgifter för förrättningar, som presten skulle utföra iklädd stola eller embetsdrägt. Det var icke något nytt, som kommit in i denna paragraf, fastän det här blifvit särskildt tillämpadt på dissenters; det har tillämpats på kyrkans samtliga medlemmar intill denna dag.

Så är det »särskilda afgifter». Det måste betyda, efter hvad jag kan förstå, expeditionslösen. Vi veta, att än i dag gäller för domstolarne, att tjänstemännen hafva fasta bestämda löner och dessutom sportler: expeditionslösen. Sådant har också tillkommit presterskapet; och det har under min tjänstetid förekommit, att efter taxan expeditionslösen för särskildt utfärdade betyg var en krona. Numera är det borttaget af Kongl. Maj:t genom de reglerings-resolutioner, som blifvit utfärdade att gälla för hela riket.

Detta var om dessa afgifter. Vi veta måhända litet hvar, att nu gällande löneregleringsresolutioner hvila på följande hufvudgrunder:
fast tionde i persedlar att utgöras af jordbruksfastighet och somligstädes af annan fastighet också samt delvis och på vissa ställen af verk och inrättningar;

derjemte *viss inkomstprocent* af rörelse eller för inkomst, i allmänhet från en fjerdedels procent till en half procent eller så;

dessutom en grupp afgifter, som äro af särskildt intresse i denna fråga, nemligen »*ersättning för dagsverken, jura stolæ och extra afgifter*» med en viss bestämd summa.

I denna sistnämnda summa ingår onekligen äfven ersättning för dessa tre afgifter, doppingar, vigselfengar o. s. v., hvartill alla få bidraga, äfven om de icke begärt någon sådan förrättning under årets lopp. Nu kan det möta ganska stora svårigheter att räkna ut, huru stor del af den kontanta afgiften belöper sig på jura stolæ, som dissenters enligt den åberopade paragrafen egentligen skulle vara och äfven förut varit absolut fria ifrån. Att de finnas med, är en oegentlighet, det måste jag erkänna. Men de äro nog, som utskottet säger, synnerligen obetydliga. Visserligen torde man säga, att det icke beror på beloppet, utan att det bör ske rättvisa och göras en utjemning. Men det kan vara af intresse att se, huru värdet gestaltar sig. I det hänseendet ber jag om kammarens benägna ursäkt för att jag anför exempel från den ort jag känner.

Jag känner en församling, i hvilken enligt nu gällande grunder från hela församlingen utgå 250 kronor såsom »ersättning för dagsverken, jura stolæ och extra afgifter», de tre nyss nämnda grupperna. Om man ser efter, hvad det skulle göra per fyrk, så efter fyrktalet i den socken, jag nu tänker på, blir det ungefär ett öre per fyrk. Om således någon har 35 fyrk — jag tager en sådan, som är röstberättigad vid riksdagsmannaval — så skulle han efter nu gällande bestämmelser få betala 35 öre om året. Det är alltsammans. Huru mycket af dessa 35 öre utgör då ersättning för jura stolæ? De 35 örena skola först utgöra ersättning för ett dagsverke om året. Jag lemnar derhän, huru högt man skall uppskatta ett dagsverke. Det får i alla händelser icke blifva så mycket som 35 öre, ty då vore det allt i hop. Vidare ingår också ersättning för expeditionslösen. Om man tänker, att han skall lösa ett prestbevis och då icke får betala hela lösen, utan halfva eller fjerdedelen, d. v. s. 25 öre, så vore det dock en afsevärd del af de 35 örena. Tager man bort värdet af dagsverken och expeditionslösen, så skulle de återstående örena utgöra ersättning för jura stolæ; det blefve i det faktiskt föreliggande fall, som jag nu tänker på, en ren obetydlighet, så att det betyder ingenting för presten, om han förlorar det. Och som jag förut nämnt, är jag för min del synnerligen benägen härför.

Men det har följder ändå, och det är för de öfriga församlingsmedlemmarne. Det går icke an, att den ene befrias och icke den andre, utan frågan bör lösas på ett mera lämpligt sätt.

Vidare heter det, att det skulle göras skilnad mellan afgifter för inkomst och för jordbruk. Motionären har skilt dem åt, och ett par af reservanterna hafva också skilt dem åt. Jag instämmer med den förste talaren, biskop von Schéele, deri, att jag icke kan se något förnuftigt skäl att skilja dem åt. Ty i det ursprungliga begreppet tionde ingår, att trettondedelen af afkastningen skulle utgå såsom tionde, och det icke blott för jordbruket, utan äfven för andra inkomster, så att man hade stångjernstionde, tackjernstionde o. s. v. Bruksrörelsen var då mindre, men i alla fall skulle den gifva tionde.

*Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)*

*Om ändring
af 13 § i
förordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)*

Jag anser således, att dessa afgifter äro af tiondes natur, och jag kan då icke inse något förnuftigt skäl att skilja dem åt. Enligt min öfvertygelse kan frågan icke lösas på det sätt, att man befriar vissa personer från dessa afgifter, ty det finnes en annan sida af saken, och det är hvad man å ena sidan kan kalla premier och hvad man å andra sidan skulle kunna kalla böter. Men såväl det ena som det andra är obehagligt och motbjudande. Det vore motbjudande att stifta en sådan lag, att dessa afgifter skulle kunna användas såsom ett slags premier vare sig för att gå ut ur eller kvarstå i statskyrkan, likasom det vore motbjudande att få en sådan bestämelse, hvarigenom de kunde komma att kallas böter. Att den ene skall böta för den andre, går icke för sig.

För min del kan jag icke finna någon annan rättvis lösning af detta spörsmål än den, som upprepade gånger här i kammaren framhållits, nemligen att dissenters böra bilda egna församlingar med egna föreståndare. Derigenom skulle de erhålla fullständig frihet att sköta sig sjelfva, hvilket ju synes vara mycket eftersträfvansvärdt. Jag skulle gerna bidraga till att lösa frågan i denna riktning, men då ett sådant förslag ej förelegat, har jag icke kunnat vara med om att tillstyrka motionen, allra minst i afseende derpå, att ersättning för särskilda kyrkliga förrättningar icke skulle erläggas af dissenters i annat fall, än att dylika förrättningar blifvit på deras egen begäran verkställda. Detta vore att gå tillbaka till en redan öfvervunnen ståndpunkt. Vi hafva ju af väl kända skäl kommit ifrån dylika afgifter för särskilda kyrkliga förrättningar, ty det finnes numera ett i lag stadgadt förbud för prester att emottaga dylik ersättning. Det går således icke an att godkänna ett förslag, som går ut derpå att återinföra en sådan rätt. Jag har mig bekant, att den komité, af hvilken jag är ledamot, är enig derom att tillstyrka borttagandet af den för Stockholms stad gällande undantagsbestämelse, enligt hvilken prester ega rätt till godtgörelse för särskilda kyrkliga förrättningar. Således gå sträfvandena i den riktning att söka borttaga och icke införa sådan godtgörelse.

Om dissenters skulle befrias från alla afgifter för extra förrättningar, men betala för dem, som de begära, så skulle de få *ökade* och icke minskade utgifter, om de endast anhölle om ett prestbevis och måste erlägga lösen derför; såvidt man icke tager hänsyn till afgifter för inkomst af kapital och arbete samt fastighet, ty då gestaltar sig frågan annorlunda. Men jag finner icke något skäl för att de skulle betala derför, utan jag för min del anser, att de icke borde betala något hvarken för kyrkobyggnad, kyrkobetjening eller något kyrkligt ändamål alls.

Då emellertid icke något förslag i sådant hänseende nu foreligger, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Mina herrar! Det allmänna rättsmedvetandet synes mig oafvisligen fordra, att man söker

om möjligt bereda rättvisa åt dissenters. Det skulle emellertid enligt min uppfattning icke med nödvändighet medföra, att dessa dissenters skulle erhålla fullständig befrielse från *alla* skatter till statskyrkans presterskap. Såsom vi veta, har presterskapet fortfarande i Sverige åtskilliga borgerliga pligter och åligganden, hvilka afse alla invånare i landet, och sålunda kan man icke begära, att dissenters skola frikallas från afgifter till presterskapet, i hvad dessa afgifter afse godtgörelse för dessa åligganden. Detta har ju icke heller varit ifrågasatt, utan man har tänkt sig, att dissenters skulle lemna en viss godtgörelse åt presterskapet genom en fortfarande fastighetsskatt. Nu hafva emellertid andra åsikter i detta afseende framstälts, hvilka gå derpå ut, att man icke bör låta fastighetsskatten utgöra denna equivalent, utan att denna godtgörelse bör lemnas i form af ett mindre bidrag till presterskapet. Härmed må nu vara huru som helst; jag för min del anser emellertid, att man bör sträffa derhän, att dissenters vinna befrielse från afgifter till presterskapet, i hvad dessa afgifter kunna anses innebära godtgörelse för presterskapets kyrkliga göromål, och att de likaledes frikallas från afgifter till statskyrkan i öfrigt.

Med denna min uppfattning kunde man måhända tänka sig, att jag skulle vara villig att genast bifalla motionen, men så är icke förhållandet, ty jag tror, att man genom ett bifall till densamma skulle fått det gamla ordspråket besannadt: summum jus, summa injuria. Den rättvisa, man derigenom skulle beredt dissenters, skulle enligt min tanke medfört orättvisor på andra håll. Antingen skulle presterskapets inkomster derigenom blifvit otillbörligt reducerade eller också skulle skattebördan blifvit öfver höfvan tryckande för de i statskyrkan qvarstående församlingsmedlemmarne.

På grund häraf har jag icke kunnat vara med om ett omedelbart bifallande af motionen. Jag har nemligen ansett, att man i sammanhang med ett bifall dertill skulle tänka sig möjligheten, att godtgörelse lemnades vederbörande statskyrkoförsamlingar och deras presterskap till belopp, motsvarande summa af de skattelindringar, hvilka de inom församlingarna bosatta dissenters enligt fastställda grunder komme att få åtnjuta.

Jag kan mycket lätt tänka mig, att åtskilliga betänksamme män häremot skola kunna invända, att derigenom skulle en ganska stor utgift för statskassan komma att uppstå, men derpå vill jag svara, att, äfven om denna uppgift blir stor, man icke bör fästa sig dervid, ty när det gäller att handla rätt, så bör man icke afhålla sig derifrån därför att det är förenadt med kostnader.

Då jag anser och tror, att Andra Kammaren skall hysa enahanda uppfattning, och då jag tror, att frågan icke kan lösas bättre än genom en anslutning till den reservation, som af mig afgifvits i anknytning till herr Byströms motion, så anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till denna min reservation.

Om ändring af 13 § i förordningen ang. främmande trosbekännare den 31 oktober 1873.
(Forts.)

Om ändring
af 13 § i
förrordningen
ang. främ-
mande tros-
bekännare den
31 oktober
1873.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Höjer*, *Wallis*, *Eklund* i Stockholm, *Jansson* i Edsbäcken, *Åkerlind*, *Norman*, *Olofsson* i Digernäs, *Nordin* i Hammerdal, *Ericsson* i Ahlberga, *Eriksson* i Bäck, *Johansson* i Öija och *K. G. Karlsson* i Göteborg.

Herr Byström: Då det antydts, att det af mig framställda yrkandet icke vore tillräckligt tydligt, så skall jag anhålla, herr talman, att få säga, att jag värderar lagutskottets ordförande för hans förslag i frågan, ehuru det icke är så vidtgående, som jag skulle kunnat önska, och likaså utskottets vice ordförande för den af honom afgifna reservationen. Mitt yrkande kan sålunda formuleras på det sätt, att kammaren måtte bifalla den af herr Lindhagen m. fl. afgifna reservation, hvad beträffar motiveringen, samt den af utskottets vice ordförande i hans reservation gjorda hemställan.

Herr Redelius: Jag skall endast anhålla att få göra en rättelse i mitt sista anförande. Såsom herrarne måhända observerade, kastade jag om täljare och nämnare; det skulle naturligen vara $\frac{8}{5}$ och icke $\frac{5}{8}$, och anhåller jag, att denna rättelse måtte få inflyta i protokollet.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr vice talmannen framställde propositioner på de derunder gjorda yrkandena, nemligen: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Zetterstrand afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och 3:o afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Lindhagen afgifna, utlåtandet vidfogade reservationen. Herr vice talmannen förklarade sig anse förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Som likväl votering begärdes, blef nu, sedan till kontraposition antagits bifall till det under 2:o upptagna yrkande, uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å berörda hemställan bifallit den af herr T. Zetterstrand afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utföll med 96 ja, men 97 nej; och hade alltså kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Som tiden nu var långt framskriden, uppskötos kammarens förhandlingar till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag åter skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,36 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Rättelse.

I Riksdagens protokoll 1902, Andra Kammaren, n:o 26 sid. 6 rad 2 uppföras *står*: verka, *läs*: väcka.
